

MAHOMET PROFETUL
SAU
FANATISMUL

TRAGEDIE ÎN CINCI ACTE, ÎN VERSURI
1741

În românește de *Sergiu Dan*

Mahomet este cea mai filozofică tragedie a lui Voltaire, în sensul că teza antireligioasă îi organizează acțiunea și îi impune caracterele. Este prima încercare de psihologie religioasă în teatru tratată de pe pozițiile gândirii burgheze progresiste din secolul al XVIII-lea. Mahomet nu este un inspirat, unul din acei profeți stăpiniți de credința nezdruincată că predică învățătura divină; reprezentantul lui Aliah pe pământ este un politician ambițios, de o viclenie pe măsura cruzimii sale; se servește de o nouă religie, conștient că înlocuiește un șir de superstiții cu un altul, numai pentru a izbuti în planurile sale de dominație. Alături de Mahomet, Voltaire a creat pe Scide, tipul discipolului fanatizat, entuziast, fără voință, criminal din îndemnul „profetului”, dar regretându-și crima. Numele lui a devenit substantiv comun, servind să indice pe neofiții prea zeloși, deveniți instrumente oarbe în mâinile unor dominatori fără scrupule. Scena paricidului din actul al IV-lea, inspirată poate de George Barnwell al lui Lillo, nu este lipsită de intensitate tragică.

După obiceiul său, Voltaire a semănat în această piesă și alte idei sociale și politice care îi erau scumpe: o tiradă, de pildă (I, 4), împotriva nobilimii ereditare, căreia îi opune meritul personal drept criteriu de prețuire, teză din arsenalul luptei de clasă împotriva feudalității; și mai insistent autorul repetă concepția eronată despre rolul personalităților

În istorie (I,4 și II,5), după care este de ajuns ca în viața unui popor să apară o voință dărză în serviciul unei inteligențe lucide, pentru ca soarta acelui popor să se schimbe.

Mahomet rămâne însă un act de acuzație împotriva fanatismului religios, o demascare a înșelătoriei preoților în spiritul Istoriei oracolelor a lui Fontenelle. Este vorba în piesă de propagarea islamismului prin minciună, silă și crimă; dar cine nu-și dădea seama că demascarea se putea extinde și asupra creștinismului? Mahomet se integra, astfel, celei mai susținute campanii a lui Voltaire, cea împotriva superstițiilor întretinute interesat de preoți și „profeți” pentru a le acoperi patimi rușinoase, adesea crime. Tragedia aceasta continuă *Henriada* și anunță *Tratatul despre toleranță* din 1763.

Iată de ce Mahomet n-a putut fi jucat la Paris, ci la Lille, în aprilie 1741. Voltaire s-a deplasat special de la Cirey în metropola Flandrei pentru a asista la premieră. Bucurându-se de mare succes în provincie, piesa a fost montată în anul următor și la Paris (august 1742). Publicarea a întârziat din cauza cenzurii, speriată de culorile în care era înfățișat un promotor de religie. Dar Voltaire nu se intimida în fața opreliștilor: printr-una din piruetele lui obișnuite, găsește soluția și dedică tragedia însuși papei Benedict al XIV-lea, asigurându-l că n-a denunțat decât o „sectă barbară” prin „la satira della crudeltà e degli errori d'un falso profeta”. Papa cade în cursă și acceptă dedicația, trimițând în schimb „l'apostolica benedizione” celui mai aprig și mai bine înarmat luptător anticatolic din Franța. Fulgerele arhiepiscopiei pariziene deveniră astfel ineficace și tragedia apărură în 1745 în Franța, cu privilegiu în regulă. Un editor olandez o publicase cu doi ani mai înainte, la Amsterdam, dar exemplarele fuseseră interzise în patria autorului. Această tragedie a fost pentru prima oară tradusă în românește de Ion Heliade Rădulescu sub titlul *Fanatismul sau Mahomet Proorocul* și tipărită în 1831 în tipografia lui. Traducerea a constituit una din căile de pătrundere la noi a ideologiei iluminismului francez.

P E R S O A N E L E

MAHOMET

ZOPIRE, șeicul sau șeriful din Mecca

OMAR, imputernicitul lui Mahomet

SÉIDE }
PALMIRA } sclavi ai lui Mahomet

PHANOR, sfetnic din divanul orașului Mecca

OSTAȘI DIN MECCA

OSTAȘI MUSULMANI

Acțiunea se petrece la Mecca

ACTUL ÎNȚI

SCENA I

Zopire, Phanor

ZOPIRE

Eu? Să-mi plec ochii-n fața unor minuni ce-nșală?
Să laud pe fanatic și mincinoasa-i fală?
În Mecca să-i cînt slava cînd eu l-am surghiunit?
Nu! Dar Zopire să fie de zei crunt pedepsit
De vei vedea tu mîna lui fără de prihană
Că mingiie răscoala, cu fața ei vicleană!

PHANOR

Ni-i dragă părinteasca ta rivnă arzătoare,
Tu, sfînt, ce-n Ismael ești peste divan mai mare,
Dar jalnică ți-e rivna și,-oricît de hotărită,
Pe Mahomet nu-l moaie, mai rău îl întărită.
Puteai odinioară nelegiuirea lui
Cu-a legii sfîntă spadă în voie s-o răpui
Și-n încleștarea luptei să-năbuși sub călcîi
Scînteia răzvrătirii cînd s-a aprins întîi.
Ăst Mahomet în ochii-ți nu s-arăta grozav:
Un neștiut de nimeni uneltitor mirșav.
Azi domn e; stăpinirea-i și-ntinde rădăcina,
E-nșelător la Mecca, profet e la Medina.

Făcu treizeci de neamuri să creadă-a lui scriptură
 Cu fărdelegi pe care noi le privim cu ură.
 Ce zic? Chiar în cetate, aici, se află-o ceată
 De-otrava ereziei atât de îmbătată,
 Încît se-nchină numai la vraja-i mincinoasă,
 Împrăştie răscoala şi legea-i nemiloasă,
 Oştirea el şi-o cheamă crezînd că-un zeu cumplit
 Îl mîină şi îl face mereu nebiruit.
 Locuitorii noştri legaţi sînt toţi de tine,
 Dar sfatul bun e oare urmat cum se cuvine?
 Un dor de nou şi teama şi rîvna-nşelătoare
 În Mecca-nspăimîntată adus-au întristare.
 Ştiut-ai numai bine ăstui norod a-i face
 Iar el mai strigă-ntr-una la tatăl său, vrînd pace!

ZOPIRE

Cu trădătorul pace! Ah, neam fără dîrzie,
 Nimic bun nu te-aşteaptă, doar crîncena robie!
 Hai, în alai purtaţi-l şi în genunchi slujiţi
 Pe idolul sub care voi toţi veţi fi striviţi!
 Eu îi păstrez o ură, mişelului, adîncă;
 În inima mea rana mai singerează încă.
 El însuşi e-mpotrivă-mi pornit din cale-afară,
 Pe soaţa-mi şi copiii crunt îi făcu să piară,
 Iar eu prăpăd năprasnic în tabăra-i făcui:
 Cînstită-mi fu răsplata, pierind chiar fiul lui.
 E între noi aprinsă o ură-nversunată
 Pe care n-o va stinge nici timpul vreodată.

PIANOR

Să nu stingi torţa urii, dar ţine-o sub obroc;
 S-aduci jertfă mulţimii al sufletului foc.
 Cînd Mahomet va arde aceste locuri, oare
 Sărmanele-ţi odrasle afla-vor răzbunare?
 Copii şi frate, soaţă, pe toţi tu i-ai pierdut,
 Vezi să nu pierzi şi ţara: ea casă ţi-e şi scut.

Sau că din ziua-n care copiii mi-i luară
Încerc să-mpărăștii noaptea care mă împresoară
Nu știu ce mă atrage spre fata necăjită
Și-amarnic gol îmi umple în inima uimită.
Din slăbiciune-ori poate din dreaptă judecată
Nu pot decât cu groază s-o văd încătușată
În mina unui monstru, făptuș al răătăcirii.
Aș vrea s-o văd supusă din voia ei pornirii
De-a îndrăgi în taină azilul ce i-am dat.
Aș vrea ca, simțitoare, cu sufletul mișcat
De-a mele binefaceri cu care-o copleșesc,
Pe Mahomet urască-l atât cât îl urăsc.
Acum vrea să-mi vorbească sub bolțile sfințite,
Aici, unde ni-s zeii și-altarele slăvite;
Ea vine și-a ei frunte cu nentine cute,
Roșindu-se, vestește a inimii virtute.

SCENA II

Zopire, Palmira

ZOPIRE

Făptură-ncintătoare, a băătăiei soartă
Ce bătrîneții mele miloasă grijă poartă
Mi te-a trimis. Nu ești în barbare miini robită,
Cu mine toți se-nchină la jalnica-ți ursită,
La mîndra-ți frumusețe, a noastră mîngiere.
Dacă-mi rămîne încă o urmă de putere
Voi împlini a tale dorințe. Ci, haide, zi-le!
Și zilele-mi din urmă vor fi ferice zile.

PALMIRA

De două luni, stăpîne, sub legea ta-s captivă,
Dar iert a mea durere; fu soarta milostivă.
Mărinimoasa-ți mîină blind lacrimile-mi șterse
Ce osîndise cerul ca ochii mei să verse.

ZOPIRE

Se pierde țara numai cînd este șovăire.

PHANOR

Pieirca-i citeodată din prea mare-ndîrjire.

ZOPIRE

Pierim, dacă-i nevoie...

PHANOR

Ah! tristă vitejie,
Să te ineci în clipa cînd țărîmul te îmbie!
Chiar Dumnezeu, vezi bine, ți-a pus în mîni un leac
Astui tiran al lumii să-i poți veni de hac.
Palmira cea frumoasă, în tabăra-i robită,
Ce-a fost de tine însuși prin luptă grea răpită,
Un înger pare,-al păcii, lin coborît la noi.
În Mahomet ea poate al furiei șuvoi
Să-l potolească-ndată; o altă cale nu-i.
Prin crainici ne-a cerut-o, chiar din porunca lui.

ZOPIRE

Vrei tu pe mîni barbare ea să ajungă iară?
Vrei tu să vezi o scumpă și nobilă comoară
Că-ncape iar pe mîna ce știe doar răpune?
Cum? Azi cînd ne aduce război și-nșelăciune,
Cînd brațu-i pusticește și-nlănțuie pămîntul,
Făptura ei cea dulce, momindu-i simțămîntul,
Hatîrul să-l cerșească de la un pehlivan
Plătind cu frumusețea-i o poftă de tiran!
Nu că-s ajuns la capăt și anii greu m-apasă,
Iar Mahomet îmi iscă o pizmă rușinoasă,
Căci inima-ntristată cu simțuri împietrite
Nu mai cunoaște focul dorințelor smintite,
Dar, fie că făpturii născute să ne placă
În temeneli dorința, fără să vrem, se pleacă,

ZOPIRE

Ah, chiar de-ai fi oricine, poate că nu-i născut
Să-ți fie soț acesta, născut stăpîn temut;
Tu pari din seminția făcută să dea legi
Arabului ce calcă trufaș la rînd cu regi.

PALMIRA

Noi nu știm ce înseamnă a nașterii trufie,
N-avem părinți, nici țară, robii din copilărie;
La fel în lanț cu toții robia ne-o-ndrăgim,
Ne e străină lumea, pe Domnul doar slujim.

ZOPIRE

Străină-ți este lumea! Și vrei să fii uitată?
Cum? Pe-un stăpîn slujindu-l, nu-ți este nimeni tată?
Fără copii și singur în ăst loc al tristeții
Vedeam în tine-un reazăm în anii bătrîneții,
Și grija mea de-a-ți face o soartă mai senină
Pe-a mea ar fi-ndulcit-o, de-amar de ani haină...
Dar te scirbește țara și legea-ți pare rea!

PALMIRA

A ta să fiu, stăpîne? Cum? Nu-s nici eu a mea!
Tu ai fost bun cu mine, n-am să te uit vreodată,
Dar Mahomet e-acolo ce-mi ține loc de tată.

ZOPIRE

Ce tată! Zei din ceruri! ăst monstru-amăgitor!

PALMIRA

În el atîtea neamuri văd pe profetul lor
Trimis să tîlmăcească pe Dumnezeu în lume,
Și tu îi dai, stăpîne, neauzite nume!

Mă-ndeamnă vorba-ți bună să îndrăznesc rostirea
Și-ți spun: doar de la tine mi-aștept eu fericirea.
Să-mi frîngi aceste lanțuri, el, Mahomet, îți cere
Și la a lui dorință adaug a mea vrere.
Dea Domnul s-ascuți glasul, iar eu să-i pot da veste
Că, după cer și dînsul, Zopire părinte-mi este!

ZOPIRE

La Mahomet ți-e gîndul, plîngi dup-a lui robie,
După deșertul groaznic și-a taberei urgie,
În prada tulburării și rătăcind cu șatra!

PALMIRA

Unde te trage dorul acolo ți-este vatra.
E Mahomet acela care-a făcut să-ngîne
Întîia mea simțire, iar ale lui cadine
M-au îndrumat, copilă, cu sfatul lor cuminte;
Haremul lor e-un templu în care-aceste sfinte
Înalță către ceruri sfioasele lor mîini
Slăvite de întîiul stăpîn între stăpîni.
O zi nenorocită, vai, fu singura zi
Cînd soarta bătăliei dureri mari le urzi.
Stăpîne, fie-ți milă de-un suflet chinuit
Rămas pe-acele locuri de care-i despărțit!

ZOPIRE

Îți înțeleg, Palmira, nădejdea mîngioasă:
Să-i fi-ntr-o zi acestui stăpîn semeț mireasă.

PALMIRA

Mă uit la el smerită, cu suflet tremurat.
În Mahomet văd numai un zeu încrîncenat;
Nici nu gîndesc la astfel de-mpărătească nuntă:
Atîta strălucire o roabă nu înfruntă.

ZOPIRE

Bieți muritori cu ochii-n ciudată-ntunecare!
Se leapădă de mine ca să înalțe-altare
Tîlharului ferice cruțat de-al meu județ
Ce-abia scăpat de caznă s-așază-n tron măreț.

PALMIRA

Mă înspăimînti, stăpîne! Nicicînd mai înainte
N-am auzit de-aceste năprasnice cuvinte.
Mărturisesc acuma că-n suflet o pornire
Pe tine te-nălțase la dreaptă stăpînire,
Dar cînd pe-ocrotitoru-mi l-acoperi de ocară,
Nu simt pornirea blîndă, ci groaza mă-nfioară.

ZOPIRE

Credință mincinoasă! Canoanele-ți barbare
Smulg omenirii inimi, cele mai simțitoare!
Eresurile tale sînt jalnice, copilă,
Și-n ciuda vrerii mele mă faci să-ți plîng de milă!

PALMIRA

Și nu mă lași, stăpîne?

ZOPIRE

Nu, grija-mi nu te lasă
Tiranului ce-nșală o inimă duioasă,
Mai scumpă-mi ești acuma de cînd stau să te-ascult
Și îl urăsc de-aceea pe Mahomet mai mult.

SCENA III

Zopire, Palmira, Phanor

ZOPIRE

Phanor, aduci vreo veste?

PHANOR

La porțile păzite
De unde vezi Moadul cu lanuri înverzite
Omar sosi acum chiar.

ZOPIRE

Cum? Crincenul Omar
Pe care îl înhamă păcatul la-l său car,
Care-a-nfruntat tiranul ani mulți, vrînd piept să-i
țină,
Tiran căruia astăzi el însuși se închină,
El, ce știuse țara s-o apere destoinic?

PHANOR

Poate-o iubește încă. Acest fălos războinic
Nu ne-a părut prea crincen venind spre noi senin
Cu paloșu-ntr-o mină și-o creangă de măslin.
Înfățișînd zălogul de pașnică solie
Vorbi, cerînd și dînsul un om zălog să-i fie.
E și Séide.

PALMIRA

O, Doamne, ce milostivă soartă!
Séide?

PHANOR

Omar sosește. Pașii spre noi îl poartă.

ZOPIRE

Să-l auzim! Hai, du-te, Palmira. Noapte bună!
(Palmira iese.)

În ochii mei s-apară! Ce va-ndrăzni să-mi spună?
O, zei ai țării mele, care de mii de ani
Copiii lui Ismael ferit-ați de dușmani!

Tu, soare, torță sfintă, ce-n calea ta senină
Întruchipezi toți zeii și-mparți a lor lumină,
La dreapta mea dîrzie te-apleacă milostivă
Ca strîmbătății veșnic să-i pot sta împotrivă!

SCENA IV

Zopire, Omar, Phanor

ZOPIRE

Ei, iată-te în țara din care ai plecat
Cu șase ani în urmă, cînd brațul nenfricat
O apăra, iar mintea-ți clocea un gînd trădălnic,
Vuiesc aceste ziduri de-al tău trecut năvalnic...
Cel ce-a fugit de zeii și legea dinainte
Și e prigonitorul cetății noastre sfinte
Să-mi pîngărească pragul cum oare a-ndrăznit?
Slujindu-l pe tîlharul ce trebuia stirpit,
Ce cați la mine? Spune!

OMAR

Vin să-ți aduc iertarea.
Profetul, cărui Domnul i-a luminat cărarea,
Necazurilor tale de-o viață-ndelungată
Și bătrîneții tale prea milostiv s-arată.
El, nenfricarea-ți mîndră vrînd să o prețuiască
O mîna îți întinde ce-ar ști să te strivească.
Eu vin ca sol al păcii pe care ți-o propune.

ZOPIRE

Cum! Răzvrătitul josnic mai îndrăznește-a spune
Că-mi dăruiește pacea în loc să-mi ceară mila!
Voi, zei, îngădui-veți ca Mahomet, cu sila,
Să ne răpească pacea sau să ne-o dea cînd vrea?
Iar tu ce vii cu vrerea trădării-n fața mea
Nu simți roșind obrazul slujind așa stăpîn?
Nu l-ai văzut pe vremuri trăind calic, ceapcîn

Și cățărat în coada celor din urmă semenii?
Cu faima lui de astăzi e greu să-l mai asemeni!

OMAR

Deprins cu slava cărei nu-i vezi nimicnicia,
Îi cîntărești pe oameni și judeci vrednicia
După măriri pe care norocul ți le-a dat.
Biet om fălos, nevolnic, tu încă n-ai aflat
Că-n ochii celui veșnic la fel sînt pieritoare
Gîngania ce-n iarnă s-ascunde tîritoare
Ca și semețul vultur plutind pe cer ca norii?
Din orice neam s-ar trage la fel sînt muritorii
Și nu-i decît virtutea în cinuri să-i despartă.
Aleşii sînt pe sprînceană cei îndrăgiți de soartă
Ce-s totul doar printr-înșii, nu prin străbunii lor.
Astfel de om îmi este stăpîn ocrotitor,
Doar el în lumea toată s-a-nvrednicit să fie.
Toți oamenii la legea-i vor trebui să vie
Și pilda mea slujească pînă-n viitorime.

ZOPIRE

Te știu, Omar! Zădarnic hîrșita-ți agerime
Cu sîrg întinde-aicea frumoasele-i momeli,
Zădarnic pe aiurea ai izbutit să-nșeli.
Cel cui se-nchină-ai voștri stîrnește-al meu dispreț!
Gonește-nșelăciunea și cată mai isteț
Să afli ce-i profetul la care tu te pleci;
În Mahomet vezi omul și vezi pe ce poteci
Vrei să ți-l urci în ceruri strigoiiul tău slăvit.
Înflăcărat sau mirșav ai fost. De-ajuns! Mai bine
Tu mintea ți-o trezește și judecă-l cu mine!
Îți vei vedea stăpînul, mojicul cămilar,
La-ntîia lui nevastă, neobrăzat coțcar,
Momind cu caraghioasa ispită-amăgitoare
Credința unei gloate prea lesne-ncrezătoare;
Cum l-am adus aicea-n genunchi pe răzvrătit
Și cum bătrînii noștri-n divan l-au surghiunit:

Pedeapsă prea ușoară la crunta-i mișelie.
Cu Fatma, tot prin peșteri, pe-ascuns fugi-n pustie
Și-acolo-nvățăceii goniți de prin cetăți,
Căzniți în lanțuri grele, stînd în singurătăți,
Plimbîndu-și nebunia ce-i zic dumnezeiască,
Împrăstiau veninul, Medina s-otrăvească.
Chiar tu atunci, tu însuși, cu multă judecată
Ai vrut să seci izvorul de-otravă blestemată;
Mai fericit atuncea, mai drept și mai viteaz
Tu ai izbit tiranul al cărui sclav ești azi.
Dacă-i profet, cum oare-ndrăzneai să-l pedepsești?
Amăgitor de este, cutezi tu să-l slujești?

OMAR

A-l pedepsi voit-am cînd, orbi, nu am văzut
Un om atît de mare în el, dintru-nceput.
Cînd mi-am dat seama însă că Mahomet e-n stare
Să schimbe lumea toată-așternută la picioare,
Cînd luminat de dînsul, cu flacărele sale,
Văzut-am cum se-nalță în nesfîrșita-i cale,
Cutezător în toate și minunat mereu
Cum dă osîndă aspră, cum iartă ca un zeu,
Eu viața mi-am legat-o de lucitoarea-i stea.
A răsplătit cu tronuri și-altare truda mea!
Am fost, fac mărturie, un orb la fel cu tine...
Zopire, deschide-ți ochii și schimbă-te ca mine
Și nu-ți mai face fală din rivna ta trufașă,
Nici din prigoana-ți crudă, atît de pătimasă,
Din frații morți cu geamăt, din Domnul pîngărit.
Cazi în genunchi în fața celui ce-ai asuprit,
Sărută mina-n care e trăsnetul cel sfînt!
Tu vezi că după el sînt întîiul pe pămînt,
Dar locul ce-ți rămîne-i destul de bunișor
Ca să-ncovoi spinarea sub nou stăpînitor.
Vezi tu ce-am fost odată și ce-am ajuns noi doi!
Norodul orb, nevolnic, născut e pentru noi,
Cei mari; în noi să creadă, să se supună nouă!
Domnia, de ți-e teamă, vom face-o pe din două;

La mărcii te-nfruptă în loc să fugi de ele
Și-nvață să viți groaza-n noroadele mișele!

ZOPIRE

Pe Mahomet, pe tine, pe cei de-a voastră teapă
Încerc, Omar, ca groaza să-i facă să priceapă.
Tu vrei ca eu, șeriful, trădind mîrșav divanul
Să laud răzvrătitul, să-ncoronez vicleanul!
E drept că-nșelătorul a dovedit că știe
Cu bărbăție multă prevăzător să fie.
Cunosc, la fel cu tine, și darurile-i toate;
De-ar fi avut virtute, erou ar fi fost, poate!
Dar e, Omar, eroul un trădător cumplit
Și-i dintre toți tiranii cel mai nelegiuit.
Nu mai vesti aicea minciuna îndurării
Cînd marea-i meșterie e cea a răzbunării.
În focul bătăliei făcu ursita rea
Ca fiul lui să piară ucis de mîna mea.
Pe fiu străpunse brațul, vrînd să-l răpun pe tată,
Minia lui e cruntă ca ura-mi nempăcată.
În Mecca va intra doar strivindu-mă pe mine.
Căci pe cei răi să-i ierte cel drept nu se cuvine.

OMAR

Ei bine, ca dovadă că Mahomet te iartă,
Ca să-l urmezi puterea cu tine vrea s-o-mpartă.
Comorile prădate la regii-nvinși tu ia-le
Și dăruie-le toate la triburile tale.
Plătim pentru Palmira, pe pace, cît poștești!
Al tău e-avutul nostru.

ZOPIRE

Crezi că m-ademenеști
Cerînd să-mi vînd rușinea, precupețind o pace
Pe mari comori ce-s strînse cu josnice mijloace?
Sub legea lui Palmira vrei iarăși să se pună?
Prea este virtuoasă ca lui să se supună!

Eu vreau s-o smulg acelor mișei asupritori
Răsturnători de lege, de datini stricători!

OMAR

Ca nempăcatul jude în jilțu-i cocoțat
Vorbești, vrînd parcă spaima s-o viri în vinovat.
Ca dregător gîndește și vorba ți-o alege
Grăind cum se cuvine cu solul unui rege!

ZOPIRE

Cine-l făcu și rege? I-a pus coroana, cine?

OMAR

Izbînda! Și-a ta frunte la slava-i să se-nchine!
La faima lui temută de șoim cucuritor
Vrea nume nou să lege de pacificator.
La Saibar, pe țarmuri, oștirea-i a-nceput
Cetatea s-o-mpresoare, în care m-am născut.
Să-mpiedicăm, e vremea, a singelui țîșnire!
Vrea Mahomet să aibă cu tine o-ntîlnire.

ZOPIRE

El? Mahomet?

OMAR

El însuși... Te roagă...

ZOPIRE

Trădătorul!

Pe-aceste locuri sfinte de-aș fi stăpînitorul
Te-aș pedepsi îndată în loc de alt răspuns.

OMAR

Te plîng cu-a ta virtute și chipul ei ascuns!
Dar pentru că un josnic divan cu tine-mparte

A cirmuirii cinste cu folosinți deșarte,
Domnind cu tine-alături, alerg la-nfățișare.

ZOPIRE

Eu te urmez: vedea-vom cui dau ei ascultare.
Eu am să-mi apăr legea și zeii mei și țara,
Tu glasul ți-l înalță-mpotrivă-mi cu ocară
Acelui zeu ce spaima în lume-o vrea stăpână,
Pe care îl vestește-un tâlhar cu spada-n mină.

(Lui Phanor.)

Phanor, tu mă ajută să-nfrîng pe un mișel!
A-l îndura aicea înseamnă-a fi ca el.
Să doborîm trufia acestui zurbagiu!
Gătiți-i caznă crudă sau mie un sicriu!
Mă duc, și dacă sprijin găsi-voi în divan,
Voi mîntui și țara și lumca de-un tiran!

ACTUL AL DOILEA

SCENA I

Séide, Palmira

PALMIRA

În temnița mea tristă un zeu te-a îndrumat?
Sfârșite-s orice chinuri? Ești tu cu-adevărat?

SÉIDE

Palmira, vraja vieții și-a suferinței mele,
Iubită pentru care am plins cu lacrimi grele
Din ziua-nsîngerată cînd un vrăjmaș barbar
În taberele noastre de lîngă Saibar
Veni să mi te smulgă din brațe-nsîngerate,
Și cînd, căzut departe pe trupuri sfîrtecate,
Neauzit de nimeni prin rîpe și ponoare,
Strigat-am moartea, surdă la jalnica-mi chemare.
Simțeam cum se deschide-o prăpastie cumplită
Știindu-te, Palmira, că ești primejduită!
Înflăcărarea, teama și chinul nerăbdării
Găseau că ziua vine prea-ncet, a răzbunării!
O, cum grăbeam asaltul într-una aminat,
Ceas de măcel în care, de singe îmbătat,
Voiam cu a mea mină să ard hida cetate,
Unde Palmira-și plinge pierduta libertate!

Cînd Mahomet, pe urmă, țintind la țeluri sfinte,
Prea mari să le pătrundă orice sărmană minte,
Făcu pe-Omar să intre-n al robilor bîrlog,
Am alergat încoace. Ceruseră-un zălog.
Mă-nfățișez îndată. S-au increzut în mine
Și-acum voi sta-n robie sau voi muri cu tine!

PALMIRA

Séide, mai înainte ca-n trista închisoare,
Tu, deznădejdiile mele s-aduci o alinare,
I-am spus, ingenuncheată, celui ce m-a răpit:
„În suflet vezi-mi dorul ce arde tăinuit;
În tabără mi-e viața, de unde-n vălmășag
M-ai despărțit de tot ce-n lume mi-este drag.”
Picioarele cu lacrimi i le-am udat, smerită;
Și-acum de-mpotrivirea-i mi-e mintea îngrozită.
Pe ochi mi se lăsase un vâl întunecat
Și-n inima în care zvicnirea a-nghețat
Nici umbră de nădejde nu s-a milostivit.
Sfîrșite erau toate, Séide, cînd te-ai ivit.

SÉIDE

Și unde-i muritorul ce stîndu-ți dîrz în cale
Nesimțitor s-arată la gemetele tale?

PALMIRA

Este Zopire. El pare mișcat de-a mea durere,
Dar nemilos îmi spune că din a lui putere
Și din aceste locuri nu-i nimeni să mă scape.

SÉIDE

Acest barbar se-nșală. E Mahomet aproape,
Stăpînul meu cel falnic și-Omar nebiruitul
Și-s eu aici. (Tu iartă-l, Palmira, pe iubitul
Ce legănat de visuri și de nădejdi semește
Cutează să s-așeze după slăvite fețe!)

Noi sfărîmă-vom lanțul, zdrobind asupraîtorul,
Și lacrimilor tale le vom seca izvorul,
Iar dumnezeul nostru, domn al lui Mahomet,
Ocrotitor al oastei ce jură pe profet,
Domn ale cărui steaguri le-am dus cu mîini viteze,
Domn care la Medina sfărmat-a metereze,
Va doborî și Mecca, să-i cadă la picioare.
Omar e în cetate și nici o tulburare
Sau spaimă nu cuprinde pe nimeni în popor
Cum la vrăjmași stîrnește vrăjmașu-nvingător:
De Mahomet trimis e aici c-un mare țel.

PALMIRA

Lui Mahomet i-s dragă, din lanț mă scoate el,
Unind a noastre inimi ce-i stau lui la picioare...
Dar el este departe, iar noi sintem în fiare!

SCENA II

Palmira, Sêide, Omar

OMAR

Cad lanțurile voastre cînd cerul poruncește!
Păstrați-vă nădejdea căci Mahomet sosește!

SÊIDE

El?

PALMIRA

Insuși preaslăvitul?

OMAR

Divanul adunat

Pe Mahomet prin mine acum l-a ascultat:
„Profetul ce-i de Domnul războaielor ales
Dintr-ale voastre ziduri — le-am spus — el a purces.

Stăpîn îl ştiu şi regii smeriţi ce i se-nchină,
 Iar în cetatea voastră voi nu-l lăsaţi să vină!
 El vine cu robia, au vine cu pieirea?
 Vrînd legea să vă-nveţe, v-aduce ocrotirea!
 În inimile voastre-i puterea lui întregă!“
 Văzui judecătorii că vor să mă-nţeleagă,
 Chiar zdruncinaţi par unii; numai Zopire s-arată
 Nenduplecat, cu teamă de-a minţii judecată,
 Vrînd la norod să meargă să-şi cate-n el temeii;
 Sînt strînşi cu toţii-acolo, alerg, vin printre ei,
 Îi înspăimînt cu vorba, îi rog, jucîndu-mi soarta,
 Lui Mahomet îndată cer să-i deschidă poarta.
 Întors, după surghiunul de cincisprezece ani,
 El intră-avînd alături pe mîndrii căpitani
 Ali, Ammon, Hercide şi-o ceată mai aleasă;
 În calea lui mulţimea se-nghesuie să iasă:
 Cu drag se uită unii, ceilalţi ca la duşman,
 Erou în el văd unii, iar alţii un tiran;
 Cînd unul stringe pumnii şi-l blestemă scîrbit,
 Un altul îi sărută picioarele, căit.
 Noi îi vorbeam din suflet mulţimii frămîntate
 De Dumnezeu, de pace, de sfînta libertate.
 Pierdut, Zopire cu ceata-i de-uneltitori injură
 Şi în zadar îşi varsă neputincioasa ură;
 În hărmălaia asta, doar Mahomet, senin,
 Ca un stăpîn s-arată, cu creanga de măslin.
 E întreruptă lupta! Profetul, iată-l, vine!

SCENA III

Mahomet, Omar, Ali, Hercide, Sécide, Palmira,
 oşteni

MAHOMET

Stilpi ai puterii mele, care-aţi crezut în mine,
 Morad, Ammon, Hercide şi-Ali, întîiu-n lume,
 L-acest norod vă-ntoarceţi, vestiţi-i al meu nume.

Făgăduiți de toate, amenințați mereu,
Domnească pretutindeni doar adevărul meu!
Pe Dumnezeu slăvească-l, dar mai ales să-l teamă.
Cum? Tu, Séide? Vii singur când nimeni nu te cheamă?

SÉIDE

O, rege-al meu! Chiar Domnul care te luminează
Mi-a mers nainte-n cale cu luminoasa-i rază.
Să-mi dau viața-s gata, să fac tot ce mi-e dat,
Fără s-aștept porunca.

MAHOMET

De ce n-ai așteptat?
Cei cu prea multă rîvnă nu mă slujesc prea bine:
Eu îl ascult pe Domnul, tu să m-ascuți pe mine!

PALMIRA

Azi, nerăbdarea-i, Doamne, iertată rog să fie!
Crescuți pe lingă tine din frageda pruncie
De-un dor a noastre inimi se simt însuflețite.
Vai, jalnicele-mi zile sînt prea năpăstuite!
Am lincezit în lanțuri departe de Medina
Și-acum, când printre lacrimi întrezăresc lumina,
Vei otrăvi tu clipa frumoasă ce-o trăiesc?

MAHOMET

Îmi e de-ajuns, Palmira! În inimă-ți citesc.
Să nu privești vreun lucru cu teamă sau mirare;
Te du. Cu toată grija ce-o am de tron și-altare,
Nu-mi voi lua privirea, spre tine îndreptată,
Și voi veghea asupra-ți ca peste lumea toată!

(Către Séide.)

Pe-oștenii mei urmează-i,

(Către Palmira.)

Iar tu bagă de seamă:
Slujindu-ți Dumnezeu, doar de Zopire s-ai teamă

SCENA IV

Mahomet, Omar

MAHOMET

Rămâți, Omar. E vremea să afli, în sfârșit,
Ce taină port în suflet, ascunsă-n loc ferit.
Prea-ncet vine izbînda, prea mare e zăbava
Care-mi așine calea și-mi stăvilește slava.
Să n-aibă muritorii-n a lor dezamăgire
Răgaz să-și frece ochii orbiți de strălucire!
Omar, prejudecata-i regina celor proști.
Oracolul și zvoana din uliți le cunoști,
Care-au vestit într-una, făgăduind mereu
Pe un stăpîn al lumii trimis de Dumnezeu,
Ce-n Mecca va pătrunde călcînd biruator
Și capăt va să pună pe veci războaielor!
Eu din scrînteala lumii mereu am tras folos;
Da-n timp ce-ai mei, cu trudă, încearcă inimos
Pe ăst neam nestatornic să-l miște, să-l îmbune,
Séide și cu Palmira cum ți se par? Ia, spune!

OMAR

Nu-s printre toți copiii ce-au fost răpiți d-Hercide
Mai credincioase inimi. Palmira și Séide
În jurul tău crescut-au, hrăniți cu sfînta-ți lege,
Alt dumnezeu și tată nici nu pot înțelege.
Nu-s alți să te slujească mai fără șovăială
Cu inimi credincioase, mai pline de sfială,
Nici mai supuși ca dînșii n-ai printre musulmani.

MAHOMET

Să știi, Omar, aceștia mi-s cei mai mari dușmani.
Ei se iubesc, mi-ajunge.

OMAR

Le osîndești iubirea?

MAHOMET

Ah, nu-mi știi slăbiciunea și nu-mi știi pătimirea!

OMAR

Cum?

MAHOMET

Știi că în al meu suflet un simțămînt aprins
Printre-ale mele patimi domnește neînvins.
Trimis la cîrma lumii, mă impresoară larma,
Cădelnița și schiptrul le port în mîini — și arma!
O luptă-mi este viața și cumpătarea mea
A stăpînit și trupul deprins cu luptă grea.
Eu n-am băut rachiuri ce mintea fac să joace
Și care-asmut în oameni porniri de dobitoace.
Pe arșiță-n deșerturi, pe stînci, întotdeauna
Am îndurat cu tine și ploaia și furtuna.
Iubirea mi-e răsplată și ea mi-e mîngiere,
E idolul la care se-nchină-a mea putere,
Iubirea-i Dumnezeuul lui Mahomet și ea e
Ca rîvna-mi de mărire, cu apriga-i văpaie.
Țin la Palmira-n taină mai mult ca la neveste;
Pricepi acum ce furii pizmașe sînt aceste
Și-ocara ce-mi aduce făcînd mărturisire
Că altuia Palmira i-a dat a ei iubire?

OMAR

Și răzbunarea-ți încă n-a șters așa rușine?

MAHOMET

Învăță a-i cunoaște ca să-i urăști mai bine
Și află taina care îi leagă pe-ăștia doi:
Ei din Zopire tiranul născuți sînt amîndoi.

OMAR

Cum? El, Zopire?

MAHOMET

Li-e tatăl! Sînt cincisprezece ani
De cînd Hercide mi-aduse acești copii sărmani;
La sînul meu hrănit-am doi șerpi plini de venin.
Făr-a mă ști, de-atuncea, mă ocărau hain.
Cu mîna mea eu însumi am ațîțat scînteii
De ticăloase patimi care mocneau în ei.
Vru cerul să adune aici nelegiuiri.
Eu vreau... dar iată-l, vine... Spre noi zvîrle priviri
Ce scapără de ură; Omar, stai după zid
Și fii cu ochii-n patru, iar garda lui Hercide
Să taie-orice ieșire, veghind această poartă!
Porunca mi-o-mplinește și-n grabă-aici te poartă
Să vezi dacă-i nevoie izbind să-l nimicesc
Sau brațul să-mi astîmpăr, să nu mă mai zoresc.

SCENA V

Zopire, Mahomet

ZOPIRE

Ah, prea e grea povara s-o poarte-a mea durere!
Eu! Cu vrăjmașul lumii-n această încăpere!

MAHOMET

Te-apropie. Cum cerul ne vrea uniți, ne cheamă;
La Mahomet te uită în față, fără teamă,
Și nu roși vorbindu-mi...

ZOPIRE

Roșesc doar pentru tine
A cărui viclenie ce știe să dezbine
Și țara a tîrît-o la marginea pieirii,
Tu cel ce-arunci sămînța rea a ticăloșirii
Și ai adus războiul cînd pacea era-n toi,
Doar numele tău iscă zizania-ntre noi:

Desparți pe soț de soată, părinții de copii,
Răgazul între lupte e nou prilej să vii
În inimile noastre cuțitul să ni-l vîri;
Pe urma ta nasc vrajba și ticăloase pîri.
Neauzit amestec, vorbește-ntotdeauna
Prin gura ta-ndrăzneala-mpreună cu minciuna.
Tiran al țării tale, așa-n lăcașul meu
Vii tu să-mi dăruie pacea, vestind un dumnezeu?

MAHOMET

Nu pe Zopire, ci pe-alții de-ar trebui să-nfrunt,
Pe Dumnezeu l-aș face să-ți dea răspunsul crunt.
Cu spada și Coranul în mina-nsîngerată
Pe muritori i-aș face să amuțească-ndată;
La glasul meu de tunet le-ar fi groaza stăpînă
Și i-aș vedea nemernici cu fruntea în țărînă;
Dar îți vorbește omul, fără s-ascund nimic,
Prea mare-s ca să umblu și-acum cu șiretlic;
Vezi Mahomet cum este; singuri sîntem, m-ascultă:
Sînt rîvnitor. Firește,-n tot omu-i rîvnă multă,
Dar nu fu rege, papă, stăpîn sau om oricare
Un plan să născocească la fel cu-al meu de mare;
Pe cînd atîtea neamuri la faimă au purces
Prin legi, prin meșteșuguri, prin lupte mai ales:
Arabilor, în fine, azi ceasul le-a bătut!
Ăst neam viteaz rămase lungi veacuri neștiut,
Lăsînd să i se-ngroape-n deșerturi toată slava,
Dar zile noi s-arată care ne-aduc izbava!
Tu vezi, din miazănoapte și pînă-n miazăzi,
În lumea pustiită ce jale se urzi;
Vezi Persia în sînge cu tronul zguduit,
Vezi India-n robie, Egiptul înjosit,
Cetatea constantină cum stă întunecată,
Și-mpărăția Romei trosnește sfărîmată
Pe cînd din trupu-i falnic, desprinse, risipite,
Țări lincezesc în somnul robiei amorțite
Arabia-nălța-vom peste ruine, noi!
Să-i dăm credință nouă, să-i dăm și lanțuri noi,

Să dăm la lumea oarbă pe noul Dumnezeu!
 Egiptu-avea pe-Osiris ocrotitor și zeu,
 Italia pe Numa, cretanii pe Minos,
 În Asia Zoroastru fu magul fioros.
 La neamuri fără datini, nici regi, ticăloșite,
 Au dat cu ușurință legi slabe, nemplinite.
 Vin după zece veacuri să schimb aceste legi
 S-aduc un jug mai nobil noroadelor întregi.
 Am doborât toți zeii și lege-am dat mai dreaptă;
 Suind spre măreție, fu asta-nțlia treaptă.
 Să nu-mi găsești o vină că neamul mi-l înșel:
 Sfărâm doar ce e putred și ce-i păgîn în el.
 Un Dumnezeu și-un rege i-am dat ca să-l unesc
 Și, ca să-i dau și faimă, nevoie-i să-l robesc.

ZOPIRE

Văd țelurile tale! Cu vrere îndrăzneată
 Încerci dup-a ta poftă să schimbi a lumii față!
 Tu vrei să dai poruncă prin spaimă și măcel
 Să cugete ca tine toți oamenii-ntr-un fel.
 Tu duci prăpăd în lume zicînd c-o vrei cinstită.
 Dacă pe noi păcatul ne-a dus în grea ispită,
 Dacă minciunii noapte ne-a rătăcit, cum crezi,
 Cu ce grozave torțe vrei să ne luminezi?
 Ce drept ai și de unde să faci pe-nvățătorul,
 Cădelnițînd, și lumii vestindu-i viitorul?

MAHOMET

E-un drept ce-l are mintea cu țeluri luminate
 Asupra celor multe, neajutate gloate.

ZOPIRE

Cum? Poate răzvrătitul cu dîrza lui trufie
 Pe muritori să-i bage din nou în grea robie?
 El are drept să-nșele, de-nșală-nfumurat?

MAHOMET

Da, îți cunosc poporul; el trebuie-nșelat.
Îi trebuie credințe, de-s drepte-ori mincinoase...
Ce îți dădură zeii? Ce plească, ce foloase?
Ce lauri vezi să crească la ale lor altare?
Cu tagma ta sclrnavă duci omul la pierzare,
Îi moleșești puterea lăsându-l hăbăuc.
Eu îi înalț pe oameni, la fapte mari îi duc
Și fac eroi dintr-înșii...

ZOPIRE

Zi mai curînd jăpcani:
Îți poartă-aiurea-nvățul și școala de tirani!
Minciunii, la Medina, înalță-i osanale,
Acolo ți-s stăpînii, sub steagurile tale,
Acolo cei de-o seamă ți s-au plecat, supuși,
Sub ochii tăi, acolo, ei au pierit răpuși.

MAHOMET

Cu mine de o seamă? Profetul nu mai are
De mult în juru-i oameni să-i aibă-asemănare!
Eu vîr în groază Mecca și domn sînt la Medina;
Hai, crede-mă, fă pace, dacă nu-ți vrei ruina.

ZOPIRE

Pe limbă-ți este pacea, dar inima n-o știe.
Crezi că mă-nșeli?

MAHOMET

Nevoie nu am de viclenie.
Înșală cel nevolnic, cel tare-o vorbă-aruncă;
Azi vin să-ți cer, dar mîine voi ști să dau poruncă.
Să vreau te-njug, și mîine îmi vei sluji doar mie:
Azi Mahomet, atîta, prieten vrea să-ți fie.

ZOPIRE

Prieteni? Noi? Mișelul! Iar vrăji cu-nșelăciune!
Cunoști tu dumnezeul să facă-așa minune?

MAHOMET

Cunosc unul puternic, îi dau toți ascultare.
El îți vorbește.

ZOPIRE

Cine?

MAHOMET

Ananghia cea mare,
Folosul tău.

ZOPIRE

Văd cerul și iadul să se-nchege
Mult mai curînd ca nodul acesta să ne lege.
Ți-e Dumnezeu folosul, al meu dreptatea este,
Între vrăjmașii-aceștia-nvoiala e-o poveste.
Și care-i corasanul — vorbește, de-ndrăznești! —
Prieteșugul mîrșav să poți să-l întărești?
E fiul tău acela pe care l-am tăiat?
Sau sîngele-alor mei e pe care l-ai vărsat?

MAHOMET

Da, chiar copiii tăi sînt. Cunoaște-o taină-adîncă
Pe care-n lume nimeni nu a pătruns-o încă:
Tu îți jelești copiii, dar amîndoi sînt vii!

ZOPIRE

Sînt vii ai zis? O, ceruri, ce fericită zi!
Sînt vii și trebuiește s-o aflu de la tine!

MAHOMET

Crescuți au fost de mine și lanțul meu îi ține.

ZOPIRE

Copiii mei în lanțuri! Cum pot să te slujească?

MAHOMET

Voi-a milostiva mea mină să-i hrănească.

ZOPIRE

Cum? Mi-a cruțat copiii minia-ți nendurată?

MAHOMET

Nu pedepsesc într-înșii pe cel ce le-a fost tată

ZOPIRE

Vorbește! Care-i soarta ce-o au sub crunta-ți lege?

MAHOMET

În mina mea e viața și moartea lor. Alege!
Rostește doar o vorbă și-i scapi numaidecît.

ZOPIRE

Eu? Eu să-i scap! Și care ți-e prețul hotărît?
Vrei sîngele din mine? Să port eu lanțul lor?

MAHOMET

Nu. Ca să-nșel pe oameni să-mi stai într-ajutor.
Să-mi dai îndată Mecca, să-ți părăsești altarul,
S-arăți credința-n mine, să-mi lauzi fala, harul,
Să mergi vestind Coranul noroadelor în spaimă;
Smerit dacă sluji-vei, profetul și-a lui faimă,
Pe fiu ți-l dau, iar fata va fi a mea mireasă.

ZOPIRE

Sînt, Mahomet, părinte și-am inima duioasă.
După necazuri grele de cincisprezece ani
Să regăsesc acuma copiii mei sărmani

Și-mbrățișat de dinșii să pot muri tihnit
E cel mai mare bine la care am rivnit.
Dar dacă e nevoie, ca țara să ți-o-nchin
Sau pe-amîndoi copiii să mi-i jertfesc în chin,
Tu, Mahomet, mă știi doar: nu-ncape vreo tocmeală.
Alegerea-i făcută; eu nu stau la-ndoială.
Te las.

MAHOMET

(singur)

Bătrîne crincen, om dîrz și inimos,
Mai crud voi fi ca tine, mai crunt, mai nemilos.

SCENA VI

Mahomet, Omar

OMAR

De nu-ți arăți cruzimea sintem sortiți pieirii;
Pe-ascuns mi-au fost vîndute și tainele-uneltirii.
Mîine-i sfîrșit răgazul, te vor băga sub pază,
Mîine-i Zopire stăpînul și capul ți-l retează;
O bună jumătate de sfetnici în divan
Te-a osîndit la moarte, să pieri în chip viclean;
Temindu-se de luptă, cutcăză să te-omoare
Zicînd că-i ispășire cînd capul vor să-ți zboare,
Iar tainica urzire ei o numesc dreptate.

MAHOMET

Pe-a mea ei au s-o simtă, cu furii nempăcate!
Prigoana-ntotdeauna mă face mai puternic.
Zopire-are să piară.

OMAR

Și capul său nemernic,
Căzîndu-ți la picioare, va îmblînzi și gloata.
Dar nu mai pierde vremea.

MAHOMET

Minia mea e gata,
Dar voi ascunde mina ce va izbi curînd,
Să nu isc bănuială în omul cel de rînd.

OMAR

Doar de dispreţ e vrednic.

MAHOMET

Să-i faci totuşi pe plac.
Nevoie am de braţul de mine-mpins, buimac,
În stare să ucidă, îndeplinind corvoada,
Şi care-mi lasă mie din singe să iau roada.

OMAR

Séide e tocmai omul. Chezaş sint pentru el.

MAHOMET

Séide?

OMAR

El e uncaltă să facă-aşa măcel.
Fiind zălog pătrunde oricînd ca musafir
Şi poate să-l ucidă în taină pe Zopire.
Slrguitori sint şi-alţii, dar mai hirşiţi, cu teamă,
La treburi dintr-acestea şovăitori se-nhamă;
Ei sint la vîrsta-n care o minte coaptă ştie
Să nu mai creadă-n basme ca mintea agcamie.
Ne trebuie un suflet mai îndrăzneţ, mai şui,
Mai fără duh şi dornic de lanţurile lui.
Taman juneţea-i vremea acestor amăgiri;
Séide crede-n eresuri şi crede-n năluciri,
E-un leu supus ce-ascultă la glasul care-l mină.

MAHOMET

El, fratele Palmirei?

OMAR

Îl ai la îndemână:

Séide, chiar el. E fiul supus și îndrăzneț
Al lui Zopire, vrăjmașul ce te-a-nfruntat semeț.
Séide ce ți-e potrivnic la inima Palmirii
Împins de-acele poște ce-s împotriva firii.

MAHOMET

Ocara ăstui nume o simt sfredelitoare.
E fiul meu din groapă ce-mi strigă răzbunare!
Amarnica iubire tu mi-o cunoști: știi bine
Făptura-i din ce neam e, ce singe-i curge în vine.
Tu vezi că pe meleaguri pustii, prăpăstioase,
Un tron și-altare caut și jertfe singeroase;
Că trebuie-un neam mândru să-și piardă mintea toată
Iar ăst Zopire să piară cu fiul deodată.
Hai să-ntrebăm nevoia, și ura, și iubirea,
Nemernica iubire ce-mi răscoli simțirea,
Credința cărei toate ți sînt ingenuncheate
Și-apoi nevoia care le-ngăduie pe toate.

ACTUL AL TREILEA

SCENA I

Séide, Palmira

PALMIRA

Rămîi. Ce jertfă-n taină mai cere nendurată,
Și sîngele cui încă dreptatea însetată?
Nu mă lăsa.

SÉIDE

Vreau însuși pe domnul să-l slujesc.
Cu brațul meu îl apăr, cu inima-i vorbesc.
Omar vrea chiar acum prin jurămint cumplit
Să-nchin viața acestui stăpîn nebiruit.
Jura-voi pentru lege să mor cum se cuvine,
Iar jurămintul cellalt îl țin doar pentru tine.

PALMIRA

De ce la jurămintu-ți nu pot să fiu de față?
N-aș mai simți fiorul de groază ce mă-ngheață.
Omar, în loc să-mi spună cuvinte de-alinare,
De sînge ce-o să curgă vorbește, de trădare,
De clocotul de furii aprinse în divan,
De ceea ce urzește Zopire cu gînd viclean.

Se-ncinge iarăși focul, răgazu-i pe sfârșite,
Au arme toți și-s gata de lupte îndrjite.
Profetul a vestit-o, nu minte cînd ne cheamă,
Zopire mă înspăimîntă, pentru Sêide mi-e teamă.

SÊIDE

Zopire să aibă oare un gînd hain, ascuns?
Zălog, azi-dimineață, la el cînd am ajuns,
M-am minunat de portu-i mărinimos și-ales.
O tainică putere în suflet îmi da ghes
Spre dînsul să mă-nalțe în ciuda-ntăritării,
Și, fie că blîndețea senină-a-nfățișării,
Sau numele-i ce-n mine sfieli stîrnea duioase,
Îmi ascundeau cu grijă mocniri primejdioase,
Sau că-n acele clipe cînd vraja întîlnirii
Tot sufletul mi-l prinse în mreaja fericirii
Și-uitînd orice durere și spaima ce mă ține,
Privirea mea și-auzul de tine erau pline,
Mă socoteam ferice să stau și să-l ascult;
Cu cît știu să-mi placă, eu îl uram mîi mult.
În ciuda-nversunării ce-ai vrea s-o-nsuflețești
E greu să cați cu ură la ce-ai vrea să iubești!

PALMIRA

Vru cerul să-mpletească în toate-a noastră soartă
Și sufletele noastre să nu le mai despartă!
Vai, făr-a mea iubire și lanțul blînd ce leagă
O inimă de alta cu vraja ei întreagă,
De nu primeam în suflet prin Mahomet credința,
Dînd pe Zopire vreo vină, m-ar fi-ncolțit căința.

SÊIDE

Căințele deșarte le lasă. S-auzim
Pe Dumnezeu pe care ne-ntrecem să-l slujim.
Mă duc. Și jurămîntul temut, neșovăielnic,
Va răsuna în cerul ce ne va fi prielnic,

PALMIRA

(singură)

Vai, nu pot să mă apăr de-o neagră presimțire
În dragostea aceasta e-ntreaga-mi fericire
Și ziua mult dorită e o cumplită zi.
De la Séide ce-așteaptă? Ce taină se urzi?
Aici sînt toate stranii; Zopire îmi face teamă,
Și inima, în taină, pe Mahomet îl cheamă,
Dar, numele-auzindu-i, încearcă-o spaimă-ascunsă.
Cu toate că de slava eroului pătrunsă,
Ca și Zopire, aproape, de dînsul mă-nspăimînt.
Mă mîntuiește, Doamne, de jalea-n care sînt!
Eu te slujesc fricoasă și oarbă te urmez.
Te-ndură, șterge-mi ochii cînd vezi cum lăcrămez!

SCENA III

Mahomet, Palmira

PALMIRA

Un Dumnezeu te-aduce la timp într-ajutor!
Séide, stăpîne...

MAHOMET

Ce e? Te scutură-un fior
Și tremuri pentru dînsul cînd ești în preajma mea?

PALMIRA

O, ceruri! Suferința mi-o faceți și mai grea!
Minune fără seamăn! Ți-e sufletul mișcat!
Și pentru-ntia oară profetu-i zbuciumat!

MAHOMET

Sînt tulburat văzîndu-ți neliniștea pe față.
Neprihănirea-ți astfel își spune, îndrăzneată,
Un dor ce-i pentru mine o crîncenă ocară,
Și inima-ngrozită au nu ți se-nfioară
La simțămîntu-acesta ce nu l-am poruncit?
Uitînd ce-mi datorează, oare s-a răzvrătit
Și-azi îmi înfruntă legea ca o necredincioasă,
Cînd eu am făurit-o cu grija mea miloasă?

PALMIRA

Ce-ai zis? Uimită tremur și stîndu-ți la picioare
Nici nu cutez privirea s-o-nalț, de-nfricoșare.
Cum? Chiar aici, vrînd mintea-ți slăvită să ghicească
Dorința noastră, voie n-ai dat să mă iubească?
Iubirea nentinată de Domnul pusă-n noi
E-un lanț care ne leagă de tine pe-amîndoi.

MAHOMET

Să te ferești de-aceste iubiri nesocotite!
Ades păcatu-ncearcă făpturi neprihănite,
Iar inima se-nșală: iubire, dulci fiori
Plătite sînt cu sînge și lacrimi uneori.

PALMIRA

Stăpîne, al meu sînge îl dau pentru Séide.

MAHOMET

Atît de drag îți este?

PALMIRA

Din ziua cînd Hercide
Pe amîndoi ne puse sub jugul tău cel sfînt,
Pornirea neştiută, ca valul nelîfrînt,
Crescu în noi cu vremea-nainte de-a-nţelege,
Vrînd ceru-atotputernic în taină să ne lege.
Îmboldurile noastre tu zici că-s de la el.
Nu-şi schimbă legea Domnul; au ar putea-ntr-alt fel
O dragoste curată el azi să osîndească
Cînd vrerea lui făcuse în noi ea să se nască?
Ce-a fost fără prihană să nu mai fie oare?
Pot eu avea vreo vină?

MAHOMET

Da. Să te înfioare
Acele taine-ascunse ce le voi da pe faţă.
Cuvîntul meu aşteaptă-l şi de la el învaţă
Şi ceea ce se poate şi ce nu se cuvine.
Te-ncrede dar în mine.

PALMIRA

Să cred în altul — cine?
Sînt roaba legii tale şi,-ngenuncheată ţie,
Mi-e inima smerită de-atîta măreţie.

MAHOMET

Smerenia prea mare te face-adeseori
Să-i uiţi pe-aceia care ţi-s binefăcători.

PALMIRA

De uit a tale fapte, luînd greşite căi,
Séide mă pedepsească aici sub ochii tăi!

MAHOMET

Séide?

PALMIRA

Ah, ce minie în ochi ți s-a aprins?

MAHOMET

Hai, potolește-ți teama, nu-s de minii cuprins.
Ți-am pus-o la-ncercare simțirea ta sfioasă!
Te bizuie pe mine și-n grija mea te lasă.
Cred, cel puțin, că-s vrednic de-ncrederea-ți nespusă!
Frumoasă-ți va fi soarta dacă-mi vei fi supusă.
De-ți port a vieții grijă și, dacă-mi ești robită,
Tu vrednică te-arată de mindra ta ursită.
Orice poruncă Domnul ar da-o lui Séide,
Cînd ale datoriei căi grele se deschid,
Tu întărește-i pașii să fie demn de tine
Și-a sale jurăminte să le-implinească bine.

PALMIRA

Părinte-al meu, n-ai grijă, le va-implini pe toate.
El rege-al său, și tată, și sprijin te socoate,
Pe tine te slăvește cum nu i-s dragă eu,
Răspund de al său suflet întocmai ca de-al meu
Și-ți jur ingenuncheată iubirea ce-i păstrez.
Slujindu-te pe tine fug să-l îmbărbătez!

SCENA IV

MAHOMET

(singur)

Cum? Să-mi destăinuiască chiar mie-a ei iubire?
Cum? Înfruntînd minia, copilăreasca-i fire
În inimă să-mi vîre-un pumnal, nevinovată?
Și tatăl și copiii sortiți au fost s-abată
Asupra vieții mele năpastă și urgie!
Neam trist ce-mprăstii jalea, vrăjmașă semințic,
Tu vei simți-o crîncen, chiar azi, fără cruțare,
Iubirea mea și ura de-a valma ce-s în stare.

SCENA V

Mahomet, Omar

OMAR

Iată-n sfârșit și vremea ca s-o răpești pe ea,
Palmira! Să iei Mecca, să dai pedeapsă grea
Și lui Zopire, vrăjmașul! Doar moartea-i îndurată
Ea singură-ți va pune-n genunchi cetatea toată;
Picirea ne pîndește de stai mult pe tînjeală.
Singur Séide te poate sluji fără-ndoială.
El pe Zopire adesea îl vede și-i vorbește.
Vezi cotitura asta ce-n beznă se-adîncește?
Drept din palat ea duce pînă-n birlogul lui.
Acolo,-n astănoapte, păgînelor statui
Zopire le face slujbă cu laude deșarte
Și zeilor minciunii făgăduieli împarte.
Séide, beat de credință, cu rîvna lui fierbinte
Îi va jertfi acolo credinței tale sfinte,
Lui Dumnezeu cel care prin tine i-a vorbit.

MAHOMET

Jertfească-l! E nevoie. De asta-i făurit!
Să fie el uncalta și jertfa el să fie.
Credința, răzbunarea și-a vieții cheazășie,
Porunca neclintită a soartei, toate vor
Zopire să piară astăzi de braț necruțător.
Dar crezi că tinerețea lui dirză, nenfricată,
Cu oarba ei credință de-ajuns e de turbată?

OMAR

Séide îți știe țelul și-ți va-implini nesațul.
Slujindu-te, Palmira îi întărește brațul,
Iubirea, rîvna oarbă îi pun pe ochi o ceață
Și marca-i slăbiciune s-arată îndrăzneată.

MAHOMET

Dar l-ai legat lemeinic în laț de jurăminte?

Cu-ntunecata spaimă-a urzelii celei sfinte,
 Cu-altare, jurăminte Séide e-nlănțuit.
 Ca să-și omoare tatăl i-am dat un fier sfințit.
 Credința, pe deasupra, îl umple de minie.
 S-apropie!

SCENA VI

Mahomet, Omar, Séide

MAHOMET

(către Séide)

Odraslă a Domnului, ce ție
 Prin glasul meu îți cere să fii a lui unealtă.
 Prin mine poruncește voința lui înaltă:
 Să-i răzbunăm credința, pe el să-l răzbunăm!

SÉIDE

Profet, părinte, rege la care ne-nchinăm
 Și la a cărui slavă pe veci sînt juruit,
 Stăpîn pe-atîtea neamuri, de Domnul investit,
 Cu mine poate face orice puterea-ți mare,
 Doar mintea lumineaz-o că-i prea neștiutoare:
 Cum să-l răzbun pe Domnul, eu, firav muritor?

MAHOMET

Prin mîna ta-nspăimîntă pe cel neștiutor!

SÉIDE

Ah, Dumnezeu! cărui ți ești întruchiparea
 Mă va trimite-n luptă cîstindu-mi nenfricarea!

MAHOMET

Să-i implinești porunca, o altă cinste nu-i.
 Făr-a crîcni, ca orbul, doar lui să te supui!

Slăvește și lovește! Un paloș lucitor
În mâini ți-o pune zeul tomut al oștilor
Și-al morții crud arhanghel.

SÉIDE

Vorbește: ce dușman
Vrei tu să-ți cadă jertfă? Să piară, ce tiran?
Să curgă vrei, ce sînge, al cărui geanabet?

MAHOMET

Nelegiuitul sînge urît de Mahomet
Al celui ce prigoană cumplită ne-a adus
Și, vrăjmășind pe Domnul, copilul mi-a răpus.
E sîngele acelui, dintre dușmani, mai crunt,
Al lui Zopire.

SÉIDE

Al lui e! Cu brațul meu să-nfrunt...

MAHOMET

Acel ce stă pe gînduri e un păgîn semeț.
Nu sufăr muritorii ce-ncearcă îndrăzneț
Să judece ei singuri, cu ochii lor să vadă;
Cine-a gîndi cutează născut nu-i să mă creadă!
Supunerea tăcută e singura ta slavă.
Știi cine sînt? Știi care e tainica ispravă
Ce-ți este chiar de Domnul, prin glasu-mi, hărăzită?
Iar dacă Mecca asta e patria slăvită
A neamurilor multe din răsărit, cu toate
Credințele păgîne și grelele-i păcate;
Dac-acest templu-al lumii sluji-va a mea lege;
Dacă voit-a Domnul să fiu profet și rege
Și dacă Mecca-i sfîntă — știi tu de ce-s aceste?
E Ibrahim aicea născut și-aicea este
Cenușa celui care și-a dus fiul în dar
Stăpînului cel veșnic drept jertfă pe altar,

Înăbușind în suflet a firii slăbiciune.
Cînd Domnul vrea prin tine ocara s-o răzbune,
Cînd cer să verși un singe pentru cereasca-i fală,
Cînd Dumnezeu te-alege, mai stai la îndoială!
Păgîn mîrșav, hai, du-te! Născut să fii păgîn,
Ești musulman nevrednic! Îți cată alt stăpîn!
Palmira era prețul, a ta era să fie
Dar tu o-nfrunți pe dînsa și-a cerului mînie.
Nevrednică unealtă de răzbunări divine,
Săgețile-ascuțite se vor întoarce-n tine!
Tirăște-te, aleargă, slujește-i pe vrăjmași!

SÉIDE

Cred că-l aud pe Domnul! Îndrumă ai mei pași!
Stăpîne, tu vorbește-mi, eu mă supun smerit!

MAHOMET

Supune-te, lovește! Iar cînd vei fi mînjit
De singele mișelnic, chiar prin a lui pieire
Vei cîștiga și dreptul la veșnica trăire.

(Către Omar.)

Pe urma lui te ține și vezi pe-aici, pe-aproape,
Cam unde-l poartă pașii. Privirea ta nu-l scape.

SCENA VII

SÉIDE

(singur)

Pe-un om fără-apărare să-l spintec, ucigaș,
Pe-un biet moșneag bicisnic, cînd eu îi sînt chezaș!
Dar nu-i nimic: făptura tirită la altar
Fără-apărare cade și-al singelui ei dar
Lui Dumnezeu îi place. Al Domnului ales,
S-aduc eu marea jertfă la care am purces,

Voi duce pîn' la capăt voința lui sfințită:
Sint juruit și fapta mea trebuie-implinită.
În ajutoru-mi vino, stăpîn a cărui mină
Pe-atlți tirani ai lumii i-ai prefăcut țărîna;
Minia ta unește-o cu îndrăznețu-mi zor
Și-mi întărește brațul cel sfînt, omorîtor!
Nimicitor arhanghel din crunta ingerime
De Mahomet trimisă, tu dă-mi a ta cruzime!
Dar ce-mi vād ochii?

SCENA VIII

Zopire, Séide

ZOPIRE

Fața, Séide, ți-e tulburată!
La ce țintesc te uită cu inima-mpăcată!
Sărman zălog aicca adus de-o soartă-avonă
Te vād cu-adîncă jale în tabăra dușmană.
Răgazul între lupte opri măcel cumplit,
Dar poate să răzbească iar valul stăvilit.
Nu-ți spun mai mult; mă zbucium și, făr' să vreau,
te plîng
Văzînd cîte primejdii în jurul tău se strîng.
În ceasul de restriște cînd groaza ne-nconjoară
Tu, dragul meu, primește cu inima ușoară
Ca adăpost și vatră lăcașul meu să-ți fie;
Viața ta mi-e scumpă și-i sint cu cheazășie.
Să nu zici nu!

SÉIDE

O, ceruri! O, datorie sfîntă!
Ești tu, Zopire, acela pe care îl frămîntă
Doar grija vieții mele, ferînd-o de prăpăd?
Cînd gata-s a-l răpune, vai, ce aud? Ce vād?
O, Mahomet, mă iartă! Mi-e inima mișcată.

ZOPIRE

Tu ești mirat, pesemne, de mila mea-ntristată.
Sînt om, la urma urmei, și asta e de-ajuns
S-ajut pe bieții oameni ce-n caznă au ajuns,
Năpăstuite inimi ce-mi par nevinovate.
Stîrpiți-l, zei, din aste meleaguri sîngerate
Pe cel ce varsă sînge de om și-i fericit!

SÊIDE

Ce dulce-ți cade vorba în sufletu-mi hîrșit!
Deci chiar acel ce este dușman credinței sfinte
Cunoaște-ale virtuții frumoase simțăminte.

ZOPIRE

Nu prea cunoști virtutea dacă te-arăți mirat.
Vai, fiule, în mare greșală-ai lunecat!
Fiind vrăjit de legea acestui crud tiran,
Nelegiuit crezi omul cînd nu e musulman.
Supus la-nvăț, cu care stăpînul te sminti,
Tu mă priveai cu spaimă-nainte de-a mă ști.
Prejudecata hîdă cu jug de fier, vicleană,
Neprihănitul suflet ți-l prinse în capcană.
Eu iert eresu-n care ți-e inima tîrîță
De Mahomet ce ura în tine o-ntărită,
Dar poți să crezi tu oare că-i bună-nvățătura,
Poți crede-n dumnezeul ce poruncește ura?

SÊIDE

Ah, simt că brațu-acesta nu vrea să-l mai slujească!
Nu, inima-mi, stăpîne, nu poate să urască.

ZOPIRE

Cu cît i-aud vorbirea, cu-atît sînt mai mișcat,
Mai prins de tinerețea-i cu chip nevinovat.
Slujind pe căpcăunul ce răspîndește jalca,
Au cum găsi oșteanul spre inima mea calea?

(Către Séide.)

Dar cine ești? Și zeii din ce neam te-au născut?

SÉIDE

Eu n-am părinți, o, Doamne, ci un stăpîn temut
Pe care pînă astăzi cu rîvnă l-am slujit,
Dar, ascultîndu-ți vorba, eu l-am trădat sclrbit.

ZOPIRE

Cum? Tu nu știi nici viața de cine ți-a fost dată?

SÉIDE

Eu știu că mi-a fost leagăn doar tabăra-nstelată,
Iar templul său mi-e vatra și nu-mi știu altă țară,
Că dintre toții copiii, tribut ce-i închinare,
Séide, mai mult ca altul, simți a sa-ndurare.

ZOPIRE

Cui recunoaște-un bine nu pot să-i fac mustrare.
Séide, miloase fapte în inimă rămîn.
Zei! Mahomet cum oare ti fu milos stăpîn?
Și ție și Palmirei v-a fost părinte blînd.
Au ce te înfioară? De ce te-aud oftînd?
Tu îți întorci privirea, ferind-o, rătăcită,
Și-mi pare că te roade căința nemblînzită.

SÉIDE

Ei, cine n-ar simți-o-n această zi haină?

ZOPIRE

De ți-e căința dreaptă, tu nu ai nici-o vină.
Va curge sînge. Vino. Îl voi cruța pe-al tău.

SÉIDE

Iar eu, o, sfinte ceruri, îl voi vărsa pe-al său!
Palmira! Jurăminte! Tu, Domn al răzbunării!

ZOPIRE

Pe mina mea te lasă în ziua-nsingerării.
De te-ndoiești, să tremuri, dar vino într-alt loc.
Ți-o spun ultima oară, îți este soarta-n joc.

SCENA IX

Zopire, Sêide, Omar, curteni, oșteni, slujitori

OMAR

(intrînd în grabă)

Urzești trădări aicea cînd Mahomet te-așteaptă?

SÊIDE

Vai, unde sînt, o, ceruri? Și care-i calea dreaptă?
De-o parte și de alta doar trîsnetul mă-nfruntă,
Unde s-alerg și unde să-mi duc durerea cruntă?

OMAR

Naintea celui rege ales de Domnul sfînt.

SÊIDE

Aleg, vreau să mă lepăd de-un crincen jurămint.

SCENA X

ZOPIRE

(singur)

Sêide spre cine-aleargă? De mine fuge încă
Întunecat de spaimă, c-o deznădejde-adîncă;
Și inima din pieptu-mi pe urma lui se poartă.
Căința ce-o arată și mila de-a lui soartă
Amarnică durere în suflet îmi stirnește.
Îl voi urma.

SCENA XI

Zopire, Phanor

PHANOR

Răvaşul acesta îl citeşte,
Un sol arab mi-l dete acum în taină mare.

ZOPIRE

Hercide! Citit-am bine? Cereasca îndurare
Despăgubeşte oare şaizeci de ani de chin?
Hercide vrea să mă vadă, care cu braţ hain
Copiii dragi mi-i smulse. Copiii mei trăiesc
Şi Mahomet îi ţine în jugu-i tilhăresc!
Copiii mei! Nădejdea-i prea dulce s-o ascult.
Seide şi cu Palmira răpiţi mi-au fost de mult
Şi-a naşterii lor taină ascunsă le-a rămas.
Prea-s oropsit şi-am teamă de-al amăgirii glas.
Să cred nedesluşita, ascunsa presimţire?
Şi cui s-arăt eu lacrimi ce curg de fericire?
Mi-e inima prea mică să-ncapă-n ea atît.
Alerg să-mi string copiii la piept, numaidecît!
Ah, simt o şovăire! Durerea temătoare
Urechea şi-o apleacă l-a singelui chemare.
Hercide la miezul nopţii aici vrea să mă vadă;
Aduceţi-l în taină drept sub accastă-arcadă,
Lângă altarul unde cu rugi înlăcrămate
Am obosit toţi zeii, chiar înblinzindu-i poate.
Redaţi-mi, zei puternici, pe-urmaşii mei, pierduţii!
Aceste două inimi redaţi-le virtuţii!
Mărinimoase inimi ce s-au născut curate,
Din care trădătorul făcu inimi stricate!
De nu-s ai mei copiii, vrînd soarta să mă bată,
Să-i înfiez vreau astăzi şi vreau să le fiu tată!

ACTUL AL PATRULEA

SCENA I

Mahomet, Omar

OMAR

Da, tainica urzeală i-acum descoperită,
Ți-e-ntredeschis mormintul și slava ți-e pîndită.
Séide se va supune, dar află că-nainte
Ca glasul tău s-ațîțe iar ura lui fierbinte
Hercide dezvăluise-acea taină-nfricoșată.

MAHOMET

O, cer!

OMAR

Hercide, iubindu-l, ti ține loc de tată.

MAHOMET

Hercide ce gînduri are?

OMAR

El pare îngrozit;
Pentru Zopire o milă în suflet i-a-ncolțit.

MAHOMET

Hercide e-o fire slabă și îngăduitoare;
Cel slab curînd ajunge, nemernic, la trădare.
Să tremure cînd dat e ca taina mea s-o poarte,
Primejdiosul martor știu cum să-l dau deoparte!
Porunca mi-e-implinită?

OMAR

Așa cum i-ai dat glas.

MAHOMET

Să pregătim sfîrșitul. Va trebui-ntr-un ceas
Noi să pierim în cazne, ori el, Zopire, să moară.
De moare, tot norodul năuc din astă țară
Îl va-nălța în slavă pe dumnezeul meu
Ce a vegheat asupra-mi în ceasul cel mai greu...
Acesta-i începutul; dar cînd Séide, gealat,
Cu mîinile-nroșite de singele vărsat,
Va trebui să moară, răspunzi de-a lui ursită,
Răspunzi tu de otrava ce-i este pregătită?

OMAR

Nu te-ndoi de asta.

MAHOMET

Și nepătrunsa taină
S-o învelească moartea cu-ntunecata-i haină!
Vezi cînd Séide e gata să-nfăptuiască asta
Și-i gata, să-l răpună, vrînd să străpungă coasta
Din care izvorit-a pentru Palmira viața,
Pe mintea ei ai grijă să faci mai groasă ceața.
A nașterii ei taină rămînă-n noapte deasă;
Și ei și mie taina ne este priincioasă.
Izbinzii mele veșnic greșala îi convine:
Nu-mi pasă că Palmira-i din neam urît de mine.

Nu ai părinți cînd singur nu i-ai știut vreodată.
A singelui chemare cu vлага-i fermecată
În inimile slabe aduce amăgirea.
Deprinderea e totul, în ea văd toată firea.
Supusă doar să-mi fie, atît Palmira știe:
Sînt totul pentru dînsa, la pieptul meu deci vie,
Călcînd peste cenușa celor de-un neam cu ea,
Pe care nu-i cunoaște. Și, tainic, s-ar putea
Ca inima-i să simtă trufie rîvnitoare
Pe-al ei stăpîn să-l prindă în mreji ispititoare.
Dar iată ceasu-n care Séide, necruțător,
Va să-i jertfească tatăl sub ochii zeilor.
Să ne retragem.

OMAR

Vezi-l cum merge năucit!
De crezul lui în tine el parc chinuit.

SCENA II

Mahomet și Omar pe planul întîi, dar deoparte;
Séide în fund

SÉIDE

Deci trebuie-implinită cumplita datorie!

MAHOMET

(către Omar)

Ilai să-ntărim cu fapta slăvita mea domnie.
(Iese cu Omar.)

SÉIDE

(singur)

La tot ce îmi vorbiră nimic n-am de răspuns.
Cînd Mahomet rostește o vorbă, mi-e de-ajuns.

SÉIDE

Ce cați aici, Palmira? Ce gînduri blestemate
Te-aduc în aste locuri ce-s morții închinare?

PALMIRA

Aici m-aduce spaima, iubirea pătimașă,
Să-ți spăl cu lacrimi mina, cea sfîntă ucigașă.
Ce jertfă-ngrozitoare, vai, trebuie adusă?
Pe Mahomet l-ascuți deci cu inima supusă?

SÉIDE

Vorbește! Hotărăște, stăpîna mea slăvită!
Îmi luminează mintea, minia rătăcită
Și brațul mi-l conduce! Eu nu mai știu s-aleg.
Fii Dumnezeu pe care eu nu-l mai înțeleg!
De ce sînt eu alesul? Acest profet cumplit e
Tălmăcitorul unei porunci neîmblînzite?

PALMIRA

Nu cerceta acestea. Pe Mahomet îl crede.
Oftatul ni-l aude și plînsul meu îl vede.
De-a lui dumnezeire toți oamenii se tem.
Știu doar că indoiala e-ocară și blestem,
Iar Dumnezeul cărui îi este vestitor
E-adevărat de vreme ce-l face-nvingător.

E, dacă și Palmira îl crede și-i se roagă,
 Dar mintea mea-ncălțită nu poate să-nțeleagă
 Cum oare Dumnezeu bun, tatăl tuturor,
 El mina mea s-aleagă pentr-un mirșav omor?
 Știu bine că-ndoiala e o nelegiuire,
 Că preotul jertfește fără simți căire
 Și că de Domnul însuși Zopire e osîndit,
 Că legea să o apăr de cer am fost merit;
 Chiar Mahomet mi-a spus-o și trebuie să tac.
 Deși am vrut minia cerească s-o impac
 Tăind pe cel ce este vrăjmaș lui Dumnezeu,
 Alt dumnezeu pesemne ținu-n loc brațul meu.
 Pe-acest Zopire văzîndu-l năpăstuit, blajin,
 Credința mea, Palmira, s-a clătinaț puțin.
 Zădarnic datoria mă îndemna la faptă,
 Căci auzeam în mine a omeniei șoaptă,
 Iar Mahomet cu cîtă minie și iubire
 Învinuia această firavă șovăire!
 Cu cîtă măreție, dar și cu ce putere
 Mi-a înăsprit cu vorba duioasă-nvăpăiere!
 E crîncenă credința și stavili nu cunoaște!
 Simțeam, nendurătoare, minia cum renaște.
 Eu sînt milos, Palmira, omoru-mi face silă
 Și de la furii sfinte prea lesne trec la milă;
 Nedesluite gînduri, noian, m-au năpădit.
 Nu vreau să fiu sălbatic și nici nelegiuit.
 Eu nu mă simt în stare să fiu un ucigaș,
 Dar Domnul poruncește și-i sînt jurat ostaș.
 Mai vărs și astăzi lacrimi de jale și turbare.
 Tu vezi ce vijelie mă-mpinge în viltoare
 Și cum înot prin valuri potrivnice, purtat
 Încoace și încolo, biet suflet zbuciumat.
 Doar tu miniei mele o țintă îi arată!
 Cu-ale iubirii lanțuri mi-e inima legată,
 Dar fără marea jertfă ce mi se cerc-ntr-una
 Sînt lanțurile rupte, vai, pentru totdeauna.
 A mea-i Palmira numai cu prețul ăsta greul

PALMIRA

Da, prețu-acestui singe al lui Zopire sînt eu!

SÉIDE

Chiar Mahomet și cerul vor jertfa singeroasă!

PALMIRA

Iubirea-i deci răsplată la faptă nemiloasă?

SÉIDE

Doar celui ce ucide vrea Domnul să te dea.

PALMIRA

Ce zestre-ngrozitoare!

SÉIDE

Dar dacă cerul vrea,
Dacă slujind credința eu îmi slujesc iubirea?

PALMIRA

Vai!

SÉIDE

Tu cunoști blestemul și știi nenorocirea,
Care-i pedeapsa celui ce nu i se supune...

PALMIRA

Dacă prin tine Domnul vrea azi să se răzbune
Și dacă-ți cere-un singe făgăduit...

SÉIDE

Ei bine,
Spre-a fi al tău, Palmira, ce-așteaptă de la mine?

PALMIRA

Răspunsul mă-nfioară.

SÉIDE

Te-am înțeles. Pornită
Din gura ta, osînda va fi îndeplinită.

PALMIRA

Eu?

SÉIDE

Tu ai vrut-o.

PALMIRA

Doamne, ce hotărîre crudă!
Dar ce ți-am spus?

SÉIDE

Vru cerul prin tine să s-audă:
E ultima-i poruncă și ea va fi-implinită!
Colo-n altaru-i jalnic e vremea rînduită
Cînd zeilor în taină Zopire li se închină.
Acum te-ndepărtează. El trebuie să vină.

PALMIRA

Nu pot pleca.

SÉIDE

Să nu vezi nelegiuita faptă!
Fugii Clipe-ngrozitoare, Palmira, te așteaptă!
Prin adăpostu-acesta te furișează-ncet,
Alături e palatul în care-i Mahomet;
Te du, ți-am zis.

PALMIRA

Bătrînul va fi deci omorît?

SÉIDE

A jertfei rînduială astfel s-a hotărît:
Va trebui, tîrindu-l cu mina mea-n țărînă,
În pieptul său pumnalul să-l vîr de trei ori, pînă
Voi stinge viața-ntr-însul, apoi întăritat
Voi doborî altarul acesta-mprăștiat
În singele ce-o curge din inima-i semeață!

PALMIRA

De mina ta să moară! Tot singele-mi îngheață!
Dar iată-l, ceruri sfinte!

(Fundul scenei se deschide. Se vede un altar.)

SCENA IV

Zopire, Séide, Palmira în față

ZOPIRE

(îngă altar)

Voi, zei ai țării mele,
Pe care vă doboară sub lovituri mișele
Necredincioasa tagmă, vin azi ultima oară
Rugindu-vă ca slava să v-o feriți de-ocară.
Va-ncepe iar războiul și mina-i ucigașă
Va sfîșia o pace plăpîndă, încă-n fașă...
O, zei! Dacă acestui tîlhar îi țineți partea...

SÉIDE

(către Palmira)

Auzi cum ocărăște!

SÉIDE

Pe urma voastră eu vin numaidecît,
Unelte ale morţii! Mi-e braţul hotărît!
Să-i arătaţi altarul şi să-l conduceţi voi!
Hail

PALMIRA

Nu, prea multă groază se stringe între noi.
Rămii!

SÉIDE

Nu mai e vreme, altaru-i zgâlţîlit
De-o mînă nevăzută.

PALMIRA

Chiar cerul a vorbit,
Nu-ncape îndoială.

SÉIDE

Mă-ndeamnă la ucis
Sau vrea să mă oprească? Al Domnului trimis
Îmi dojeneşte aspru cu apriga-i vorbire
O inimă prea blindă tînjind în şovăire...
Palmira!

PALMIRA

Ei?

SÉIDE

Te roagă lui Dumnezeu, pioasă;
Îl voi izbi acum.

PALMIRA

Mor! Clipă dureroasă!
Din zbuciumatu-mi suflet ce glas cumplit îmi vine?
Ce-mi răscoleşte oare tot singele în vine?

ZOPIRE

Mai bine dați-mi moartea!
Dar dați-mi și copiii în ceasul meu din urmă,
Ei să-mi închidă ochii când viața mi se curmă
Vai, pe simțiri ascunse de-ar fi să pun temei,
Dac-ați adus voi singuri aici copiii mei...

PALMIRA

(lui Séide)

Copiii lui! Ce zice?

ZOPIRE

O, zei slăviți! Să vie
Să-i mai revăd o dată și mor de bucurie!
Păzește, zeu al soartei, copiii mei iubiți!
Ca mine să glindească, dar fă-i mai fericiți!

SÉIDE

La zeii lui se duce. Acum am să-l ucid
Lovindu-l drept în față...

(Scoate pumnalul.)

PALMIRA

Ce vrei să faci, Séide?

SÉIDE

Slujind cu fapta cerul, să fiu vrednic de tine,
Acest pumnal pe Domnul slujcască-l se cuvine.
Cu el ucis să fie al Domnului vrăjmaș!
Nu vezi prin bezna-acestui întunecat lăcaș
Acele dungii de singe, această arătare
Și umbrele acestea umblînd rătăcitoare?

PALMIRA

Ce zici?

Și de vrea cerul singe, să-i judec vrerea, eu?
Cu întrebări să-l supăr, bocind, pe Dumnezeu?
Eu mă supun. De ce dar căința mă doboară?
Ce inimă e-n stare să știe, bunăoară,
De-i dreptă-a ei pornire sau dacă-i vinovată?
Mă-nșel sau lovitura de moarte i-a fost dată,
O voce muribundă continuă să geamă...
Séide!

SÉIDE

Unde mă aflu și glasul cui mă cheamă?
Palmira nu se vede; de-un zeu mi-a fost răpită.

PALMIRA

Cum? N-o cunoști pe-accea care ți-a fost ursită?

SÉIDE

Unde sintem?

PALMIRA

Ei bine, porunca-ngrozitoare,
Făgăduiala tristă ai implinit-o oare?

SÉIDE

Ce zici?

PALMIRA

Zopire din viață plecă însingerat?

SÉIDE

Cine? Zopire?

PALMIRA

Ah, Doamne, de singe insetat,
De mințile-i te-ndură, vezi doar cum rătăcesc
Hai, să fugim de-aicea.

SÉIDE

Simt că mă prăbuşesc.

(Se aşază.)

Ah, te revăd lumină şi parcă-s renăscut,
Cum? Eşti aici, Palmira?

PALMIRA

Séide, vai, ce-ai făcut?

SÉIDE

(se ridică)

Eu? M-am supus poruncii aşa cum am jurat...
De pletele lui albe, nebun, l-am apucat,
Şi jertfa mi-am tîrit-o cu rivnă pătimasă.
O, Doamne, tu ai vrut-o, dar fapta ucigaşă
Poţi tu s-o vrei, Stăpîne? C-o spaimă fără nume
I-am implintat în coastă ăst fier, mcnit anume
Să verse al său singe. Zopire, moşneagul falnic,
Căzu-n a mele braţe ţipînd atît de jalnic!
Cu ochii-atinşi de moarte privea cu nenfricare,
Şi o dojană blindă, atît de mişcătoare,
În sufletu-mi iubire şi groază-a răscolit!
Mai muribund ca dinsul, de viaţă sint scîrbit.

PALMIRA

Spre Mahomet să mergem, doar el ne ocroteşte!
Lîng-acest trup în singe primejdia pîndeşte.
Urmează-mă.

SÉIDE

Ah, nu pot! Palmira, simt că mor!

PALMIRA

Sub ochii-mi te sfişie ce chin îngrozitor?

SÉIDE

(plângând)

Ah, de-l vedeai, Palmira, înduioşat de faţa
De ucigaş a celui ce ridicându-i viaţa
Mai răsucea în pieptu-i pumnalul blestemat!
Fugeam. Ai crede oare că glasul-i, tremurat,
Ca să mă cheme iarăşi l-a-nşufleţit deodată?
El îşi trăgea pumnalul din rana-nsîngerată,
Séide, zicînd în şoaptă, nefericit Séide!
Acest bătrîn pe care venit-am să-l ucid
Sta într-un lac de sînge privind-mă duios!
Şi ochii lui, şi glasul, şi fierul nemilos
Îmi urmăresc şi-acuma privirile-ngrozite.
Vai, ce-am făcut!

PALMIRA

S-aude un pas pe nesimţite.
De viaţa ta mi-e teamă şi tremur pentru tine.
În numele iubirii, Séide, fugi pînă vine!

SÉIDE

Ah, lasă-mă! Iubirea ta tristă de ce oare
M-a osîndit la jertfa aceasta-ngrozitoare?
Nu, fără tine, fără porunca ce mi-ai dat
Nici Domnului din ceruri eu nu m-aş fi plecat.

PALMIRA

Cu ce dojană cruntă cutezi să mă dobori?
Mai mult ca tine sufăr, mă scutură fiori...
Iubitul meu, ai milă, mă vezi înfricoşată!

SÉIDE

Palmira! Ce fiinţă în ochii mei s-arată?

(Zopire se iveşte, sprijinindu-se de altar, după
ce s-a ridicat în spatele altarului unde a primit
lovitura.)

PALMIRA

E el, nefericitul, luptînd cu moartea greu.
Spre noi el se tîrăşte şi sîngeră mereu.

SÉIDE

Ce vād? Tu mergi spre dînsul?

PALMIRA

Mă macină căinţa,
Mă las în voia milei ce-mi sîrşie fiinţa,
Mi-a copleşit simţirea şi nu-i pot sta-mpotrivă.

ZOPIRE

(apropiindu-se sprijinit de Palmira)

Călăuzeşte-mi paşii slăbiţi! Fii milostivă!
(Se aşază.)

Nerecunoscătorul! Séide, tu m-ai răpus!
Plîngi copleşit de milă cînd furia s-a dus!

SCENA V

Zopire, Séide, Palmira, Phanor

PHANOR

O, zeil! Ce mi s-arată-naintea ochilor!

ZOPIRE

De-ar fi Hercide aicea! Eşti tu oare Phanor?
Priveşte-mi ucigaşul!

PHANOR

O, taină-ntunecată!
Tu, ucigaş nemernic, cunoaşte pe-al tău tată!

SEIDE

Cum? Cine?

PALMIRA

Ei?

SÉIDE

Mi-e tată?

ZOPIRE

O, zei!

PHANOR

Hercide pe moarte,
Simțind clipa din urmă că nu mai e departe,
Zărindu-mă îmi strigă, c-o ultimă zvielnire:
„De mai e vreme-oprește o grea nelegiuire,
Fugi, lui Séide îi smulge pumnalul ucigaș!
Al tainelor cumplite nefericit părtăș,
Chiar Mahomet cu mîna-i mi-a rupt al vieții fir,
Alcargă, te grăbește, vestește-l pe Zopire
Că fiu Séide îi este și-i al Palmirci frate.”

SÉIDE

Tu!

PALMIRA

Frater al meu!

ZOPIRE

Copiii! O, zei, mi-ați dat dreptate!
O, fire milostivă! Ei sînt copiii mei!
Nu m-ați mințit voi, zeii, vorbindu-mi pentru ei!
Mi-ați luminat, voi, mintea. Iar tu, Séide, copile,
Ți-a dat poruncă — cine? — să curmi a mele zile?

SÉIDE

(aruncându-se la picioarele lui Zopire)

Chemarea datoriei și-a seminției mele,
Apoi recunoștința, credința, toate-acele
La care omenirea se-nchină-adînc, smerită,
M-au îndboldit la fapta cea mai nelegiuită.
Pumnalul ăsta dă-mi-l în mina-mi ticăloasă!

PALMIRA

(În genunchi, oprind brațul lui Séide)

Ah, tată, ah, stăpîne, cu lama lui tăioasă
Tu pieptul mi-l străpunge cu fieru-nsingerat!
La mișeleasca faptă doar eu l-am îndemnat.
Iubirea blestemată ce-i împotriva firii,
Incestul, era prețul sortit nelegiuirii.

SÉIDE

Nici cerul n-are-osîndă cum drept ni se cuvine.
Lovește-ți ucigașii!

ZOPIRE

(îmbrățișîndu-i)

Copii, veniți la mine!
S-amestece vru cerul și să-mi trimită mie
De-a valma grozăvia și marca bucurie.
Oricum mi-e soarta, fie ea binecuvîntată!
Eu mor, dar voi trăi-veți! Mi-e inima-mpăcată!
O, voi, pe care astăzi, murind, v-am regăsit,
Séide și tu Palmira, pe numele sfințit
Al firii, pe-al meu singe, pe voi, pe moartea mea
Jurați-mi răzbunare! Pe voi vă răzbunați!
Mă răzbunați pe mine, dar viața v-o cruțați!
Apropiat e ceasul cînd, fiule, războiul
Va-ncepe iar și iarăși ne vom găsi în toiul
Încăierării. Însă de-atita chin și silă
Chiar zeii mei din ceruri au fost cuprinși de milă.

Și brațul tău năprasnic n-a săvârșit omorul
Decît pe jumătate. În zori de zi, poporul,
Chemat de al meu sînge aici, răzbunător,
Va ști să pedepsească cumplit pe trădător!
Să așteptăm deci clipa!

SÉIDE

Fug, nu mai zăbovesc,
Alerg să spintec monstrul și moartea să-mi grăbesc!
Să-mi dau pedeapsă dreaptă, iar ție, răzbunare!

SCENA VI

Zopire, Séide, Palmira, Omar, alaiul

OMAR

Séide să fie-ndată legat și pus în fiare!
Toți pe Zopire grijiți-l! Căci Mahomet venit e
Numai ca să răzbune credințe pîngărite!

ZOPIRE

O, zeil Ce fărdelegel Adevărat să fie?

SÉIDE

El, Mahomet, cutează a-mi da pedeapsă, mie?

PALMIRA

Ei, cum? După omorul ce-ai poruncit, viclean,
Cutezi a da pedeapsă, tu, crîncenul tiran?

OMAR

N-a fost nici o poruncă.

SÉIDE

E dreaptă-așa răsplată
Credinței ce se lasă prea lesne înșelată.

OMAR

Ostași, urmași porunca!

PALMIRA

Nu! Stați!

(Către Omar.)

Curtean perfid!

OMAR

Tu, doamnă, te supune de-ți este drag Séide!
Profetul te-ocrotește și furia lui dreaptă,
Trăsnind în cale-i totul, te cruță. El te-așteaptă.
Urmează-mă deci, doamnă, pîn' la slăvitul rege.

PALMIRA

Trimite-mi, Doamne, moartea de chin să mă dezlege!
(Palmira și Séide sînt scoși afară.)

ZOPIRE

(lui Phanor)

Mi i-au luat, o, ceruril O, tată oropsit!
De mii de ori pumnalul fu mai puțin cumplit!

PHANOR

Mijește ziua. Iată, mulțime din popor,
Cu armele în mină îți vine-n ajutor.
Supușii tăi spre tine dirz calea și-o deschid.

ZOPIRE

Cum? Auzit-am bine? E fiul meu, Séide?

PHANOR

Nu te-ndoi de asta.

· ZOPIRE

Vai! Înțeleaptă fire,
Cum poți tu să-ngădui așa nelegiuire?
Hai, pașii mi-i ajută! Eu mor. Puternici zei,
De-atîta barbarie scăpați-i pe ai mei,
Pe amîndoi copiii pe care îi iubesc
Și care a mea viață năprasnic mi-o răpesc!

ACTUL AL CINCLEA

SCENA I

Mahomet, Omar, în fund alaiul lor

OMAR

Zopire este pe moarte. Mulțimea năucită
Din țărână își ridică iar fruntea îndrjită.
Cu-ai tăi profeți de-a valma eu nu-ncetez să-nșir
Blesteme pentru cel ce-ucise pe Zopire.
Aici vestim norodul de furii-ntăritat
Că pentru tine-i brațul de Domnul înarmat,
Iar dincolo, cu geamăt, vorbim de răzbunare
Și lăudăm dreptatea și marea-ți îndurare;
Ne-ascultă pretutindeni, se pleacă l-al tău nume,
Iar ceata răzvrătită, cițiva incurcă-lume
Nu sint decit un vuiet de minioase valuri
Ce pier în vijelie izbindu-se de maluri,
Cînd liniștea domnește în cer, gonind furtuna.

MAHOMET

Să tacă-accste valuri vreau, pentru totdeauna!
Ai poruncit tu oare ca oștile-mi viteze
Să vină mai aproape de-aceste metereze?

OMAR

Mărșăluit-au noaptea întrecagă spre cetate;
Osman le-aduse-ncoace pe drumuri neumblate.

MAHOMET

Pe oameni trebuiește să-i ții cu bici într-una
Sau să le-nșeli credința, momindu-i cu minciuna?
Séide nici azi nu știe că-n oarba lui minie
Și-a spintecat chiar tatăl cu-atîta mișelie?

OMAR

Cine-ar putea să-i spună? O veșnică uitare
Peste Hercide s-așterne și pe-a lui taină mare.
Séide o să-l urmeze căci moartea i-a-nceput:
Unealta răzbunării nu mai e de temut.
Tu știi că-i curge-n sînge, cu mina lui turnată,
Otrava care-n cupă i-a fost amestecată.
Asupra lui pedeapsa cădea-nainte chiar
De a-și ucide tatăl, tirindu-l la altar.
Pe cînd vira pumnalul în pieptul unui tată,
El își purta în vine chiar moartea-i nendurată.
În temniță-și așteaptă sfîrșitul, plin de groază.
Am pus-o pe Palmira sub cea mai aspră pază;
Ea, ale tale țeluri, le va sluji de-aproape
Și ți se va supune, vrînd pe Séide să-l scape.
Î-am picurat nădejdea-n iertarea lui Séide;
Tăceri sfioase gura ei încă i-o închid.
Să te slăvească veșnic e inima-i menită,
Nici a crîcni în taină n-ar cuteza, smerită.
Legiuitoare și rege, profet al țării tale,
Îți va-implini Palmira a vieții dulce cale.
În fața ta i-adusă cu suflet tremurînd.

MAHOMET

Adună-mi căpitanii și-ntoarce-te zburînd!

SCENA II

Mahomet, Palmira, cu alaiul rînduit

PALMIRA

Ah, unde sînt, o, ceruril

MAHOMET

Fii mai puțin uimită!

Acestui neam și ție vi-e soarta cîntărită,
Iar marea întîmplare ce vîră groaza-n tine
O taină e, Palmira, doar între cer și mine.
În fiarele robiei n-ai să mai fii vreodată.
Ești liberă aicea, ferice, răzbunată.
Tu pe Séide nu-l plînge și lasă-n mîna mea
A oamenilor soartă, s-o cumpănească ea.
De-a ta te îngrijește! Și dacă îmi ești dragă
Și Mahomet voit-ă pe tine să te-aleagă,
Asupra ta lăsîndu-și privirea de părinte,
O soartă mai înaltă, mai mîndră — ia aminte! —
Te-așteaptă poate, dacă ascuți a mea povață:
La culmile mării rivnește îndrăzneată!
Séide și ceilalți oameni să-ți ias-acum din minte,
Să uiți de ale tale trecute simțăminte,
Privind acele piscuri semețe către care
Nici gîndul tău vreodată n-ar fi-ndrăznit să zboare.
Din inimă răspunde la marea-mi bunătate.
Iar legi cînd voi da lumii, supune-te în toate!

PALMIRA

Ce-aud? Ce legi, o, ceruri! Și ce mărinimie!
De cel mînjit de sînge mă lepăd pe vecie!
Înșelător și gîde care-ai făcut să piară
Pe toți ai mei, această din urmă grea ocară
Lipsea durerii mele, lipsea turbării tale.
Ah, iată deci profetul primit cu osanale,
Profetul sfînt și zeul pe care l-am slăvit
Și regele pe care, supusă, l-am slujit!
Prin uneltiri ascunse, cu vorba ta vicleană,
Din două inimi blînde și fără de prihană
Tu ai făcut, nemernic, doi ucigași de tată!
Ademenind plăpînda-mi junețe-ngenuncheată
Țintești, mînjit de sînge, să ai a mea iubire,
Dar nu ții încă prada, rivnita cucerire.

Minciuna-i sfișiată și coace răfuiala:
Auzi această larmă? Auzi vuind răscoala?
Te urmărește tata din umbra grea a morții;
Norodul se ridică. L-auzi, în fața porții,
Venind cu arma-n mână să m-apere pe mine?
Cu brațul său va smulge din ghearele haine
Ale turbării tale pe o neprihănită,
Și mina mea, dea Domnul, să sfișie, cumplită,
Ăfurisita-ți coastă, și-n singele-alor tăi,
Morți sub a mea privire, să-not și să mă-mbăi,
Iar Asia, Medina și Mecca, în minie,
Să pedepsească-atlta vicleană silnicie;
Și lumea pustiiată, de tine înșelată,
Roșind în lanț să-l frângă, să fie răzbunată!
Credința ce minciunii i-a dat înscăunare
Stirnească sclrba lumii prin veacuri viitoare,
Iar iadul ce-l arată răcnirea-ți arțăgoasă
Celui ce se-ndoiește de legea-ți ticăloasă,
Un iad ce-aicea este, lăcaș de chin și moarte,
Gătit e pentru tine, de el doar să ai parte!
Acele simțăminte pe drept ți se cuvin,
Urări și jurăminte pe care ți le-nchin.

MAHOMET

C-am fost trădat văd bine, dar orice-ar fi să fie
Și,-oricine-ai fi, te pleacă la falnica-mi domnie!
În inima mea, află...

SCENA III

Mahomet, Palmira, Omar, Ali, alaiul

OMAR

Se știe tot, stăpîne.
Hercide pe patul morții a mai putut să-ngîne,
Dezvăluindu-și taina. Poporul s-a trezit,
A scos pe cei din temniți, la arme a pornit.

Răscoala clocotește și o smintită gloată
 Urlînd străbate-orășul în larmă dezmățată,
 Cu leșul plin de sînge al șeicului lor.
 Seide se află-n frunte; cu glas tînguitor
 El întărită gloata chemînd-o să răzbune
 Așt trup scaldat în sînge și-n juru-i vrea s-adune
 Pe toți la luptă dîrză cu crîncenul vrăjmaș.
 Seide jelește-ntr-una, strigînd: „Sînt ucigaș!”
 Durerea-l ține-n viață și patima îl mină;
 Pe mintea-i răzbunarea e singura stăpînă.
 La dumnezeul cărui te rogi scrișnesc cu ură;
 Urlîți sînt și profeții, iar legea ta o-njură.
 Chiar cei ce-urmasu la noapte în Mecca-nfricoșată
 Să ne deschidă poarta, să intre oastea toată,
 Sînt beți de-obșteasca ură, purtîndu-ți cruntă pică,
 Și deznădăjduitele brațe își ridică
 Asupra ta, cu strigăt răzbunător de moarte.

PALMIRA

O, Doamne, nimicește-l și-ajută mai departe
 Pe cei fără de vină. Lovește-l nemilos!

MAHOMET

(către Omar)

De ce ți-e teamă? Spune!

OMAR

Prieten credincios,
 Cu alții laolaltă și neavînd nici unii
 Vreo teamă să dea lupta, ținîndu-i piept furtunii,
 Dar prea slabi ca să-nfrunte năprasnica vîltoare,
 Vin toți cu nenfricare să-ți moară la picioare.

MAHOMET

Eu singur am să-i apăr. Veniți în jurul meu
 Și veți afla ce rege vă dete Dumnezeu!

SCENA IV

Mahomet, Omar, alaiul lor de o parte; Séide
și poporul de cealaltă parte. La mijloc Palmira

SÉIDE

(cu un pumnal în mână, dar de pe-acum sleit
de urmările otrăvii)

Norod, răzbună-mi tatăl! Doboară trădătorul!

MAHOMET

Norod născut s-asculte, urmează-ți domnitorul!

SÉIDE

Nu-l ascultați pe monstrul Urmați-mă! O, zei,
Ce nor de ceață deasă căzu pe ochii mei!

(Face câțiva pași, se clatină.)

Îl voi izbi... O, ceruri... mă sting...

MAHOMET

E-a mea izbînda!

PALMIRA

(alergînd către Séide)

Ah, frate, hărăzită îți fuse doar osînda
Să verși numai un sînge, al bietului tău tată?

SÉIDE

Mă duc spre el... ah, nu pot... Ce zeu vru să m-abată?

(Cade în brațele alor săi.)

MAHOMET

Așa tot îndrăznețul să-mi tremure în față!
Mînați de patimi oarbe, voi, liotă semeață,

Zbierînd răzbunătoare, voi minți necredincioase
 Care-ndrăzniți asupra-mi blesteme ticăloase,
 Țst braț, temut de-o lume, priviți-l cu sfială,
 E-un braț ce poate singur a voastră îndoiială
 S-o pedepsească. Domnul mi-a-ncredințat doar mie
 Cuvîntul său cel tainic, năprasnica-i minie;
 De-aș vrea o răzbunare, o am la îndemînă,
 Nenorociți ce sînteți! Pe toți vă fac țărînal
 Cunoașteți-vă legea și pe profet, mai bine,
 Iar Domnul fie jude între Séide și mine!
 Dintre noi doi, îndată, cel vinovat să moară!

PALMIRA

Ei, cum! Iubite frate, o singeroasă fiară
 Să aibă-atîta vrajă, vorbind ca un stăpîn!
 Ei tremură-auzindu-l și-ncremeniți rămin
 Cînd el le poruncește, crunt zeu răzbunător!
 Și tu, Séide! Cum tremuri pătruns de un fior!

SÉIDE

(cade în brațele celor din jur)

Pe fratele tău cerul îl pedepsește greu;
 Nemernică mi-e fapta, deși n-am vrut-o eu!
 În inimă zadarnic virtuțile veghează.
 Tu, ucigașă fiară, să tremuri prins de groază,
 Cînd Domnul pedepsește greșiiții noștri pași!
 Tu vezi-l cu ce trăsnet izbește-n ucigași!
 Cutremură-te! Brațu-i încearcă să doboare
 Și pe-ale sale jertfe slujind neștiutoare.
 Pe ea, fcrește-o, Doamne, de moartea ce pîndește!

PALMIRA

Vai, nui Popor, nu este vreun zcu ce-l prigonește,
 Nu, negreșit otrava...

MAHOMET

(Înterupînd-o și vorbind poporului)

Făpturi necredincioase,
Să mai urziți asupra-mi cu gânduri ticăloase!
Cereasca răzbunare v-a lămurit de-ajuns:
La glasul meu și firea și moartea au răspuns!
Vrînd moartea să m-ajute s-a și supus chemăr
Punînd pe fruntea-i pală pecetea răzbunării.
Vă stă în față moartea și-i gata să vă-nghită!
Așa vor ști vrăjmașii minia mea cumplită.
Așa voi da pedeapsă pentru greșeli smintite,
Și răzvrătiri ascunse, și gânduri doar mijite.
Iar dacă ziua asta, cu-al zorilor șuvoi,
Și pentru voi lucește, dacă trăiți și voi,
Nerecunoscătorii, cîntați-i toți osana
Părintelui, acelui ce v-a făcut pomana,
Și alergați la templu să-mi potoliți minia!

(Poporul se retrage.)

PALMIRA

(venindu-și în fire)

Opriți! Acest sălbatic și-a împlinit urgia
Dînd fratelui meu moartea-n vicleană otrăvire.
Astfel, cumplită fiară, prin grea nelegiuire,
Te-ai pus în rînd cu zeii, tu cel hîrșit în rele!
Tu, ucigaș nemernic al seminției mele,
Cu mîna ta îmi smulge și cea din urmă rază!
O, tristă-ntruchipare de dragoste și groază,
O, frate, vin cu tine...

(Se aruncă în pumnalul fratelui ei.)

MAHOMET

Săriți! Opriți-o!

PALMIRA

Mor!

N-am să-ți mai văd obrazul mirșav amăgitor!
Mor cu nădejdea-n zeul ce ține cu dreptate
Un viitor și pentru făpturi nevinovate.
Domnește! Lumea este pentru tirani menită!

MAHOMET

Ah, moartea mi-a răpit-o... Tu, jertfa mea iubită!
Mi-a fost răsplata smulsă a fărdelegii mele!
Al vieții sale dușman, biruitor în rele,
Eu, cel atotputernic, eu sint cel pedepsit!
Mai este deci căință! Dreptatea a venit!
Nelegiuirea-n suflet mi-a pus deci crincen chin!
Prin lume-adus-am, Doamne, năpastă și suspin,
Slujindu-te pe tine cu moarte și măceluri,
Și-ai fost a mea unealtă la nemiloase țeluri!
Tu, cel tîrît de mine-n ocară și blestem,
Tu, cel de care și-astăzi înfricoșat mă tem,
Acum îmi simt osînda cînd lumea mă slăvește
Și-n van înfrunt minia ce crincen mă izbește.
Cu scornituri viclene am înșelat pe-oricine
Și-acum încerc zădarnic să mă înșel pe mine.
Năpăstuite-odrasle, și tu ce le-ai fost tată,
Jertfiți turbării mele, vă răzbunați odată,
Și răzbunați pămîntul, și cerul plîngărit!
Voi, smulgeți-mi lumina acestui trai minjit,
Și inima mi-o smulgeți, o inimă vicleană,
Făcută să urască, arzînd ascuns, dușmană!
Iar Tu, stăpîn din ceruri, înăbușă-amintirea,
Rușinea să n-o afle, uimită, omenirea;
Ascunde-mi slăbiciunea și slava mi-o păstrează,
Să cîrmuiesc pămîntul, ca Dumnezeu, cu groază.
Domnia mea sfîrșește cînd lumea mai isteță
În mine vede omul cu-adevărata-i față!